

Život i djelo Frederica Chopina

Verkić, Matilda

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:946266>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education -
Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

MATILDA VERKIĆ

DIPLOMSKI RAD

**ŽIVOT I DJELO
FREDERICA CHOPINA**

Petrinja, lipanj 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
PETRINJA

PREDMET: Glazbena kultura

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Matilda Verkić
TEMA DIPLOMSKOGA RADA: Život i djelo
Frederica Chopina

MENTOR: Prof.dr.sc Katarina Koprek

Petrinja, lipanj 2016.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

UVOD	1
1. ROMANTIZAM.....	2
1.1. ROMANTIZAM U GLAZBI	4
1.1.1. Glazbene značajke stila.....	7
2. ŽIVOT FREDERICA CHOPINA.....	8
2.1. ODRASTANJE U POLJSKOJ	8
2.1.1. Situacija u domovini	13
2.2. ODLAZAK IZ POLJSKE	15
2.3. PARIZ.....	16
2.4. ŽIVOT CHOPINA S GEORGE SAND	19
2.5. CHOPIN I PRIJATELJI.....	24
2.6. BOLEST I SMRT	26
3. GLAZBENA DJELA FREDERICA CHOPINA	30
3.1. OPĆI KARAKTER CHOPINOVIH DJELA	33
3.2. POLONEZE	35
3.3. MAZURKE.....	36
3.4. PRELUDIJ	37
3.5. ETIDE.....	38
3.6. SCHERZA	39
3.7. NOCTURNA	39
4. KRITIČKI OSVRT NA ŽIVOT I DJELA FREDERICA	40
ZAKLJUČAK.....	42

SAŽETAK

Frédéric François Chopin, poljski Fryderyk Franciszek Chopin, rođen je 1. ožujka 1810. godine u Żelazowa Wola. Nedugo nakon Fryderykovog rođenja, obitelj seli u Varšavu gdje se njegov otac zapošljava u Varšavskoj gimnaziji. Veliku nadarenost na području glazbe pokazuje od malih nogu, preciznije već od sedme godine kada sklada prvu skladbu, *Poloneza u g- molu*, koju je napisao uz pomoć sestre Ludwike i učitelja klavira, a nastale su po uzoru na poljske skladatelje Kurpinskog i Oginskog. Godine 1830. odlazi iz Poljske te godinu dana provodi po raznim europskim gradovima. U Parizu se nastanjuje 1830. godine gdje vrijeme provodi svirajući u pariškim salonima u kojima ga slušaju svi veliki skladatelji toga doba. U Parizu upoznaje George Sand s kojom se upušta u vezu. Frederic i George provode svoje vrijeme u njezinoj kući u Nohantu u kojoj je i stvorio većinu svojih velikih skladbi. Prekida sa Sandovom nakon sedam godina veze, ubrzo nakon toga bolestan od sušice i oslabljen tijekom koncertne turneje po Engleskoj i Škotskoj, Chopin se vratio u Pariz gdje je umro 1849. godine.

Chopinov opus obuhvaća pedeset i sedam *mazurki*, dvadeset i sedam *etida*, dvadeset i šest *preludija*, devetnaest *nocturna*, devetnaest *solo pjesama*, sedamnaest *poloneza*, četrnaest *valcera*, četiri *scherza*, četiri *balade*, dvije glasovite klavirske sonate i dva klavirska koncerta. Klavir je bio Chopinov najvjerniji i najpostojaniji suputnik. Pretvorio ga je u medij koji mu je bio potreban da izrazi svoje unutarnje patnje i razdiranja, a rezultat pokazuje da klavir ne zaostaje za orkestrom u sposobnosti pobuđivanja fantazije, drame i osjećaja. Djetinjstvo, kontakt s nasljedstvom poljskog folklora i domoljubne epske poezije, njegovo iskustvo u aristokratskim salonima, patnje njegovih osobnih odnosa, položaj izgnanog domoljuba, sve to je utjecalo na Chopinovo iskustvo koje predstavlja ne samo podrijetlo njegovog izražaja već je formiralo njegov glazbeni jezik i odredilo glazbene forme koje je taj izražaj oblikovao.

Ključne riječi: Frederic Chopin, Pariz, Poljska, klavir

SUMMARY

Frédéric François Chopin, Polish Fryderyk Franciszek Chopin, was born on March 1, 1810 in Zelazowa Wola. Shortly after Fryderyk's birth, he moved with his family to Warsaw where his father started working at the Warsaw High School. Fryderyk showed a great talent in music since childhood, precisely from the age of seven. The first composition which he wrote was a *Polonaise in G-minor*, written with the help of his sister Ludwika and piano teacher at the time. Young Fryderyk in his first composition was inspired by Polish composers Kurpinski and Oginski. In 1829, he left Poland and spent a year in various European cities performing. Chopin settled in Paris in 1830 and spent his time performing in the Parisian salons. In Paris he met George Sand with whom he started a romantic relationship. Frederic and George spent their time in her country house in Nohant where Chopin composed most of his famous compositions. They ended their relationship after seven years. Not long after the end of his relationship with George and after touring around England and Scotland, he went back to Paris where he died in 1849.

Chopin's opus includes fifty-seven *mazurkas*, twenty-seven *etudes*, twenty six *preludes*, nineteen *nocturnes*, nineteen *solo songs*, seventeen *polonaises*, fourteen *waltzes*, four *scherzos*, four *ballads*, two famous piano sonatas and two piano concertos. The piano was Chopin's truest and most stable companion. He turned it into a medium that he needed to express his inner suffering and breaking, and the result shows that the piano is not behind the orchestra in the ability to induce fantasy, drama and emotion. His childhood, contact with his heritage of Polish folklore and patriotic epic poetry, his experience in the aristocratic salons, suffering and his personal relationships, all of that has affected Chopin's experience which is not only the origin of his expressions but it has formed his musical language and ordered his music form.

Key words: Frederic Chopin, Paris, Poland, piano

UVOD

Frederic Chopin bio je poljski glazbenik koji je djelovao u drugoj četvrtini 19. stoljeća, dakle u razdoblju kada djeluju glazbenici poput Schumana, Schuberta, Mendelssohna i drugih. Glazbenik koji je čitav svoj opus utemeljio na jednom glazbenom instrumentu- klaviru. Sva njegova genijalnost utemeljila se na klaviru i čežnji za domovinom zbog koje je i stvorio djela koja ga danas čine jednim od najvećih skladatelja i pijanista svih vremena. Cilj diplomskoga rada s naslovom *Život i djelo Frederica Chopina* jest istražiti i analizirati njegova djela na području glazbene umjetnosti koja su proizašla iz njegove nadarenosti.

Diplomski rad pored uvoda i zaključka, podijeljen je u četiri poglavlja. U prvom poglavlju, *Romantizam* s podnaslovima *Romantizam u glazbi* i *Glazbene značajke stila* bavi se teorijskim odrednicama te objašnjava razdoblje u kojemu je glazbenik živio i djelovao. Nadalje, u drugom poglavlju, *Život Frederica Chopina*, kroz šest cjelina upoznajemo privatni život glazbenika. Njegov život od ranog djetinjstva preko odlaska iz domovine, života u Parizu pa sve do bolesti i smrti. Treće poglavlje bavi se glazbenim djelima, odnosno glazbenikovim opusom. Opisuje se opći karakter Chopinovih djela i sve vrste koje je glazbenik skladao. U četvrtom i posljednjem poglavlju *Kritički osvrt na život i djela Frederica Chopina*, osvrnut će se na cjelokupan glazbenikov život i njegovo glazbeno stvaralaštvo.

1. ROMANTIZAM

Romantizam kao pravac postoji u književnosti, glazbi, likovnoj i kazališnoj umjetnosti, a javlja se u 18. stoljeću te traje do kraja stoljeća s vrhuncem od 1820.-1850. godine. Reakcija je na ideologiju prethodnog pravca- klasicizma. Klasicizam, odnosno racionalizam kao pravac u umjetnosti često je postavljao određena pravila i propise, dok romantizam ističe potpunu slobodu mašte, odabir tematike, suprotstavljanje svim oblicima normiranog stvaralaštva.¹ Naziv je izveden iz pridjeva romantički (engleski romantic), izvedenog od imenice roman, koji se javio potkraj XVII. st. i označavao pripovjedna djela (romane) u kojima se zbivaju čudesni i nestvarni događaji ili se opisuju krajolici slikovita i melankolična ugođaja.² Sastavnice romantizma su sentimentalizam i predromantizam prema Rousseau. Romantizam se oblikovao kao reakcija na prosvjetiteljstvo i njegov racionalizam najviše u Njemačkoj, zatim od 1790- tih nadalje, potom u Engleskoj oko 1800, a kasnije u Francuskoj, Rusiji i ostalim europskim zemljama od 1820-tih.³

Osobitosti romantizma:

- istraživanje narodne predaje i usmenog podrijetla nacionalnih literatura, istraživanje mitologija i folklora
- politički i socijalni angažman romantičara, vezan za stvaranje nacionalnog jezika i nacionalne države
- isticanje osjećaja nasuprot razumu, mašte nasuprot racionalističkoj filozofiji
- isticanje osobnog pjesničkog nadahnuća i pjesničke slobode, odnosno, načela originaliteta nasuprot oponašanju normiranih oblika
- novo poimanje ljepote koje uključuje estetiku ružnoga, miješanje tragičnog i komičnog, grotesknog i uzvišenog, realističnog i idealiziranog
- čovjek želi pobjeći od krute stvarnosti, odbacuje razum, prepušta se mašti
- kao i književnici, njihovi su likovi nesretni, neshvaćeni, suvišni ljudi koji smisao života traže u prirodi i osjećajima.

¹ Wikipedia, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Romantizam>

² Enciklopedija nautica, [Enciklopedija nautica, www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53304](http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53304)

³ Enciklopedija nautica, www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=53304

Teme romantizma

- osobne preokupacije
- pejzaž, daleki i nepoznati krajevi
- nacionalno- povijesna tematika
- mistika⁴

Književni leksikoni i priručnici romantizam obično predstavljaju kao stil, školu ili pokret koji kreće u 18. stoljeću u umjetnosti i književnosti, ali romantizam treba shvatiti kao znatno širi fenomen koji ne obuhvaća samo romantična strujanja u glazbi, teologiji, filozofiji, historiografiji, filologiji, pravnim, prirodnim i ekonomskim znanostima. Treba shvatiti da se romantizam odnosio na sve sfere tadašnjeg života, da ima svoje čvrsto mjesto u pučkoj svakodnevici te u djelatnostima poput turizma i gastronomije. Romantizam je poprimio vrlo različite oblike u raznim nacionalnim tradicijama te se teško može govoriti o zajedničkom stilu ili pokretu. Prema današnjim istraživačima romantizam valja istraživati i promatrati kao epohu, razdoblje ili pak, kao kulturu- romantičnu kulturu. Drugim riječima, romantizam treba prikazati u mnoštvu njegovih pojavnih oblika, te u svim njegovim podudarnostima i razlikama. Sudionici ove epohe na vrlo različite, često proturječne načine reagiraju na povijesno specifične izazove pred koje ih je stavio sve dinamičniji proces modernizacije tadašnjeg europskog društva. Unatoč svim razlikama i proturječnostima na romantizam ipak treba gledati kao na “jednu obitelj“, kao jednu kulturu koja obilježuje Europu i Novi svijet od sredine 18. do kraja 19. stoljeća. Značenje romantizma kao stilsko- povijesnog slijeda uklapa se između razdoblja prosvjetiteljstva/ (neo)klasicizma s jedne strane i realizma s druge strane podcrtava i činjenica što se s njezinim počecima koincidira postupno napuštanje normativnog te se prelazi na umjetničku produkciju i recepciju koja će se obilježiti cijelu modernu. Izražena je heterogenost toga razdoblja u europskoj književnosti i kulturnoj povijesti, no jednako se tako heterogeno pojavljuje i sve ono što se izvan sfera umjetnosti i kulture naziva romaničkim. Raspon različitih i proturječnih značenja u kojima se upotrebljava pridjev “romantičko“ i s njim povezana imenica “romantika“, teško se obuhvaća. Seže od opisa za stanje osjećaja, zaljubljenosti, maštanja, sanjarenja, zanesenosti, nepraktičnosti, melankolije pa sve

⁴ Wikipedia, *Wikipedia*, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Romantizam>

do oznaka za nešto drevno, starinsko, kršćansko- katoličko, arhaično. Romantičkim se smatra ono poetsko, magijsko, nadnaravno, čudesno, ali jednako tako i ono idealističko, utopijsko, iracionalno i nerazumno. Ovim se pridjevom označuje i nešto pretjerano, neobično, groteskno, jezovito. Tom širokom spektru pojmova suprotstavljena su značenja svakodnevnog, razboritog, praktičnog, objektivnog ali i banalnog, sitničavog, svega onoga što se smatra suprotnom pojmu romantičkog. Usredotočimo li se na “romantizam” kao kulturnopovijesni termin u književnosti, likovnoj umjetnosti i glazbi uočit ćemo niz različitih odstupanja baš kao i u općoj razgovornoj uporabi riječi “romantika” i “romantičko”. Tako se u književnosti i likovnim umjetnostima romantizam pretežno ograničava na razdoblje između zadnjeg desetljeća 18. stoljeća i sredine 19. stoljeća; nasuprot tome u povijesti glazbe romantizam se smatra razdoblje od početka 19. stoljeća do početka 20. stoljeća. (Bobinac, 2012: 23)

1.1. ROMANTIZAM U GLAZBI

Nepreciznost i neodređenost romantizma još se preciznije može vidjeti u glazbi. Dok je trajanje romantizma u književnosti i umjetnosti u većini zemalja ograničeno s 1830. godinom, najkasnije s 1850., povjesničari glazbe označuju cjelokupnu glazbenu produkciju, od ranog Beethovena do Straussa, od 1820- ih godina pa sve do početka 20. stoljeća. Postoji i uže shvaćanje glazbenog romantizma koje se odnosi na drugu četvrtinu 19. stoljeća, dakle razdoblje u kojem djeluju skladatelji poput Schumanna, Schuberta, Mendelssohna, Chopina i Berlioza, ipak prednjači stav o dominaciji romantičke ideje o glazbi u najvećem dijelu 19. stoljeća. Temeljna odlika glazbe u romantizmu je inzistiranje na neposrednosti glazbenog izričaja, naglašenoj melodioznosti, obojenosti glazbene fraze te raznolikost glazbenih formi.⁵ U glazbenoj umjetnosti razlog znatno šireg shvaćanja romantizma nalazi u korjenitoj promijeni prezentacijskih formi glazbe te u uvjetima ubrzanog razvitka građanskog društva. Prijašnji komorni koncerti u zatvorenome aristokratskom okružju sada su glazbene priredbe koje postaju javne i dostupne svima. S tom pojavom zbivaju se temeljite promjene u načinu recepcije glazbe koje su duboko povezane s novim estetskim koncepcijama koje su nastale u posljednjim desetljećima 18. stoljeća. Glazba u 19. stoljeću postupno postaje praksa slična današnjoj, odnosno

⁵ Wikipedia, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Romantizam>

postaje središnjim sadržajem priredbi, a slušatelji se usredotočuju isključivo na umjetnički doživljaj, za razliku od ranijih načina izvođenja kada je glazba uglavnom bila zvučnik kulisa na društvenim okupljanjima. Ovakvim promjenama u recepciji glazbe i načinu prezentacije, pridonijeli su njemački književnici i filozofi iz razdoblja oko 1800. godine koji su glazbu proglasili najznačajnijom umjetnošću. Rani romantičari, ponajprije Novalis i Schopenhauer su razvili takvu predodžbu o glazbi, usmjerenost na njezinu bit i prenošenje onoga što su smatrali savršenim, to jest, romantičkom glazbom. Smatrali su Haydna, Mozarta i ponajprije Beethovena vrhuncem "romantičke glazbe", pri čemu su naglašavali i izdvajali njihovo simfonijsko stvaralaštvo. (Bobinac, 2012: 23, 24) Ideja romantičarskih skladatelja je izražavanje osjećaja i unošenja istih u skladbu umjesto napetosti kako bi se postigao emotivni odgovor i korespondiranje. Uvjerenja su da je glazba najsavršenija umjetnost jer najizravnije izražava emocije.⁶ Divinizacija glazbe ranog romantizma usko povezana s time što je instrumentalna glazba, najprije simfonijska, proglašena oličenjem autonomne umjetnosti. Upravo u tako čistoj instrumentalnoj glazbi, koja je lišena svega neglazbenog, primjerice verbalnih ili fabularnih elemenata, romantičari vide bit "savršene, apsolutne glazbe". Kada je riječ o udjelu pojedinih europskih zemalja, pokazuje se, izuzmu li se tako značajna imena Berlioza i Chopina, nastavak je dominacije njemačkih skladatelja, odnosno skladatelja s njemačkog govornog područja kao npr. Bach, Händel i Schubert. Poseban prinos njemačkog glazbenog romantizma predstavlja *Lied*, odnosno *solo pjesma* s klavirskom pratnjom pri čemu se u obje sastavnice krajnje zahtjevne. Vrhunce romantičke vokalne lirike predstavljaju djela Roberta Schumanna i Franza Schuberta, skladatelja koji su uglavnom uglazbljivali tekstove lirskih pjesnika te epohe poput Goethea, Eichendorffa i Heinea. Schubert svoje majstorstvo pokazuje u već ranoj mladosti uglazбивši poznatu Goetheovu *baladu Erlkönig (Vilinski kralj)*. Na još savršeniji način, stihove i melodiju spaja Robert Schumann, najprije na Heinove pjesme. On je uglazbio vodeće pjesnike ove epohe, a istodobno stvorio tako kompleksnu klavirsku partituru da je niz skladatelja priredilo transkripcije koje se i danas izvode. Glasovir dobiva središnju ulogu u glazbenom životu. Nije riječ o čisto reproduktivnom segmentu, o činjenici da je niz virtuoznih pijanista svojim nastupima oduševljavao publiku širom Europe nego da su vodeći skladatelji romantizma posebnu pažnju

⁶ Index.hr, www.moje-instrukcije.com/index.php?...romantizam-u-glazbi

posvetili upravo klavirskoj glazbi. Među romantičarima prve generacije, osim već spomenutog Schumanna, treba izdvojiti Frederica Chopina i Franza Liszta. Chopin koji pripada i francuskoj i poljskoj glazbenoj tradiciji sva je svoja temeljna djela izveo na glasoviru, unatoč tome što je skladatelj rijetke univerzalnosti, klavirske programe ispunjavaju samo njegova djela. Razlog tome je što se njegova glazba za glasovir odlikuje nizom žanrovskih posebnosti- bilo da je riječ o *sonatama*, *polonezama*, *etidama*, *baladama*, *mazurkama* i tome što nudi obilje melodijskih i zvukovnih glazbenih doživljaja. Skladao je dva koncerta za klavir i orkestar koji i danas pripadaju najizvođenijim kompozicijama te vrste, napose što pružaju izvanredne mogućnosti svojom melodijskom i klavirskom- tehničkom invencijom. Za Schumannov glazbeni opus možemo reći da je univerzalan kao i Chopinov, iako njegova univerzalnost ne proizlazi isključivo iz klavirske glazbe, nego se napaja iz njegove prisutnosti u skoro svim glazbenim vrstama. On se okušao u *operi*, *oratorijima*, *kantatama*, *komornoj glazbi*, *simfonijama*, *uvertirama* itd. Njegov glasovirski opus obilježen je neobičnim svojstvom- skladbe su mu vrlo složenih struktura, naslućuju i modernističke ideje o diskontinuitetu, ali i skladbe koje su pristupačne amaterima i koje su postale važnijim djelima njegovog stvaralaštva kao npr. *Kinderszenen (Dječji prizori)* iz 1838. godine. Schubert je ostavio dubok trag u klavirskoj glazbi. To osobito vrijedi za njegove *sonate* koje dugo nisu nailazile na razumijevanje, prije svega radi neobičnih prodora u tradicionalnu formu. Romantizam duševnih ponora i fantastičnih tjeskoba susreće se u Schubertovom komornom stvaralaštvu, pogotovo u gudačkim kvartetima, skladbama koje i danas pripadaju najizvođenijim skladateljevim djelima. Romantičnost ovog bečkog majstora najviše se očituje u međutonovima neodređene čežnje, tjeskobe i prisnosti, ali i tragične potresenosti. Treba istaknuti i stvaralaštvo Franza Liszta, najprije njegovu programsku glazbu, utemeljenu u namjeri da se glazba udruži s književnošću. To nije karakteristika samo njegove simfonijske glazbe inspirirane Goetheovim *Faustom* i Danteovom *Božanstvenom komedijom* već je i zamjetljiva u njegovom glasovirskom opusu pri čemu je ostvario spoj književne imaginacije i virtuoznog klavirskog sloga. Liszt je, za razliku od Schumanna koji je skladao tehnički manje zahtjevne komade, najveći dio glasovirskog stvaralaštva namijenio izvođačima virtuoznih sposobnosti, kakvim je, između ostalog, i on sam raspolagao. I djela Felixa Mendelssohna, posljednjeg u nizu romantičara kompozitora prve

generacije, odlikuju se izraženim pjesničkim usmjerenjem. To se najbolje vidi u njegovom najpoznatijem djelu, uvertiri *Ein Sommernachtstraum* (*San ljetne noći*), skladbi koja pruža uvod u Shakespeareovu bajkovitu komediju. U Mendelssohnovim djelima najviša su dostignuća njemačke glazbene tradicije koja se stapaju s romantičkom senzibilnošću i melodikom njemačke narodne pjesme. Među simfonijama se ističu *Školska simfonija* i *Talijanska simfonija* u kojima se očituju autorova putovanja. U njegovom komornom stvaralaštvu izdvajaju se dva klavirska trija te gudački kvarteti, skladbe koje se i danas često pojavljuju na koncertnim programima. (Bobinac, 2012: 25, 26)

1.1.1. Glazbene značajke stila

- Forma nije jasna i precizna kao u klasici te je često nestabilna. Glazbeni oblici se prelijevaju jedan u drugi te postoji sklonost prema malim formama koje pogoduju iznošenju zgusnutih, ali kratkotrajnih emotivnih stanja. Klavirska minijatura i *solo pjesma* su u dominantnoj poziciji;
- Melodija je često dramatična i dinamična te raspjevana i širokog daha, napušta klasičnu simetričnost i slobodna je u svome toku. Nosi intenzitet osobnih proživljavanja;
- Ritam je promjenjiv, mijenja se mjera u skladbi te se koriste do tad nepoznate mjere koje su autori preuzimali iz folklora;
- Harmonija obilato koristi kromatiku i disonance kako bi se stvorila napetost i stanje iščekivanja. Modulacije su brze i iznenadne, aliteracije su raznovrsne te se uvode novi akordi;
- Instrumentacija je živopisna, tehnički se usavršavaju pojedini instrumenti, osobito puhački te se pojačava volumen i snaga orkestra jer u njega ulaze novi instrumenti;
- Dinamika- veliko je variranje u dinamici, iznenadne su promjene.⁷

⁷ Index. hr, www.moje-instrukcije.com/index.php?...romantizam-u-glazbi

2. ŽIVOT FREDERICA CHOPINA

2.1. ODRASTANJE U POLJSKOJ

Frédéric François Chopin, poljski Fryderyk Franciszek Chopin, rođen je 1. ožujka 1810. godine u Żelazowa Wola, selu udaljenom od Varšave pedesetak kilometara zapadno, u županiji Mazovija koja se smjestila na obalama rijeke Utrata. Život Fryderyka Chopina započinje u krugu iznimno složne i drage obitelji. Rastao je vrlo privržen roditeljima uz čiju je pomoć upoznao što znače sreća i mir. Prvi dio njegova života obuhvaća odrastanje u Poljskoj, kod kuće, s prijateljima te s onima koji su s naklonošću pratili njegov rad. Chopinov otac bio je podrijetlom Francuz koji je sa sedamnaest godina doputovao u Poljsku iz Lotaringije (današnja francuska pokrajina Lorena). Selidbom, prekida sve veze s dotadašnjom domovinom. Pisma koja je slao sinu za vrijeme njegova života u Parizu dokazuju kako je Mikolaj postao pravi Poljak. Mikolaj Chopin bio je “guverner” (odgojitelj), te je u kućama u kojima je radio ostavljao najbolji mogući dojam. Radio je kod gospođe Kacpere Skarbek, majke Fryderyka Skarbeka koji je kasnije postao krsni kum Fryderyka Chopina, te je s njezinom obitelji, nakon što su izgubili dio imetka preselio u seoce zvano Żelezowa Wola. Tu je upoznao Fryderykovu majku, Justynu Krzyznowsku. Potjecala je iz siromašne obitelji koja je prijateljevala s obitelji Skarbek kod koje je Mikolaj radio. On je zamijetio njezino srce i um te njezinu ljepotu i zaprosio ju. Taj brak je blagoslovljen u crkvi u Brochowu, 2. lipnja 1806. godine. Iz toga braka poteklo je četvero djece: Ludwika, Fryderyk, Izabela i Emilija.

Slika 1. Rodna kuća Fryderyka Chopina, Żelazowa Wola⁸

⁸ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

Ubrzo nakon Fryderykova rođenja, obitelj seli u Varšavu gdje se Mikołaj zapošljava kao učitelj francuskoga jezika u *varšavskom liceju* (tadašnja gimnazija) i podučava sve do mirovine. U njihovom domu istodobno biva otvoren internat za polaznike liceja. Zavod je bio poznat jer su domaćini posvećivali osobitu brigu svojim polaznicima, toplinu gotovo roditeljskog ozračja, ali i usavršavanje vlastita odgoja i obrazovanja. Među tim polaznicima (gojencima), nalazilo se pregršt Fryderykovih prijatelja. Fryderyku najdraži i najbliži bio je Tytus Wojciechowski, kasnije poznati poljski politički aktivist i poljoprivrednik, zatim Jas Białobłocki, Jas Matuszewski, Julian Fontana, također kolega pijanist i skladatelj, te dva Chopinova šurjaka, Antoni Braciński, Izabelin muž te Kasancije Jędrzejewicz, Ludwika muž. Godine Fryderykovog djetinjstva prolazile su lako i brzo, jedina velika žalost iz toga vremena je smrt najmlađe sestre Emilije. Fryderyk je bio vrlo dobar učenik liceja, a usporedno s podukom u liceju, išla je i poduka u glazbi. Chopinove skladateljske sposobnosti počele su se javljati već 1817. u sedmoj godini života. Tada je tiskao svoju prvu skladbu, *Poloneza u g- molu*. U Varšavi i njezinim glazbenim krugovima, uživao je dobar glas.

O tome svjedoči novinska bilješka:

„... skladatelj toga plesa, pravi glazbeni genij, ne izvodi samo s najvećom lakoćom najteže glasovirske skladbe, nego je skladao i nekoliko plesova i varijacija kojima se glazbeni znalci ne mogu dovoljno načuditi. Neka ova bilješka posluži kao napomena kako se i u našoj zemlji rađaju geniji“ (Iwaszkiewicz, 2010: 10- 14)

Chopin je odrastao s pridjevom “genijalno dijete” nastupajući na dobrotvornim ili društvenim koncertima ili po salonima varšavskog visokog plemstva. Jednom je prilikom svirao kod namjesnika Kraljevine Poljske, velikoga kneza Konstantina u nazočnosti cara Aleksandra I. 1820. godine. Tada slavna talijanska operna pjevačica Angelica Catalani, boraveći u Varšavi, darovala je Fryderyku zlatni sat kao priznanje glazbenom talentu koji je posjedovao. Njegov napredak temeljio se na samostalnom prisvajanju onoga što tu umjetnost tvori. Učitelji su se ravnali prema njegovim naporima i uspjesima. U području glasovirske tehnike uči ga profesor Wojciech Zywny do 1822. godine, dakle do dobi od 12 godina. Nastavio je učiti kod profesora Wilhelma Würfela, koji je predavao na varšavskom konzervatoriju. Tri godine, od 1823. do 1826. godine, Chopin je

pohađao srednju školu, u kojoj je predavao njegov otac. Od 1826. počeo je studirati kompoziciju s Józefom Elsnerom, na varšavskom konzervatoriju. Józef Elsner, osim što je bio poznat kao ravnatelj tadašnjeg *Varšavskog konzervatorija* i kao skladatelj opera i kvarteta proslavio se na osnovu toga što je podučavao Chopina. (Iwaszkiewicz, 2010: 14, 15)

Slika 2. Józef Elsner⁹

Konzervatorij koji je Chopin pohađao osnovan je 1810. godine kao *Dramska škola pri Nacionalnom kazalištu*. Dolaskom Elsnera kao profesora glazbe, škola postaje glazbena škola, a kasnije i glazbeno učilište više razine. Od godine 1821. zove se *Institut za glazbu i recitaciju* i postaje odjeljenje *Varšavskog sveučilišta*. Godine 1831. konzervatorij se gasi nakon ustanka poznatog kao *Studenačka noć*. Nakon 30 godina nepostojanja, 1861. opet zaživljava kao institut za glazbu, i kao takva funkcionira do 1918. godine kada Poljska postaje neovisna država. U II. svjetskom ratu, 1944. godine zgrada je uništena. Nova je izgrađena 1966. godine. Konzervatorij se danas zove *The Fryderyk Chopin Academy of Music* i smještena je u ulici Okolnik broj 2, u Varšavi.¹⁰

⁹ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

¹⁰ Povijest. net, <http://povijest.net/v5/kolumne/zb-florens-piano/2007/chopin/>

Slika 3. Dvorana Glazbene akademije Fryderyka Chopina¹¹

Fryderyk nije stjecao znanje o svijetu samo iz knjiga i školskih priručnika, upijao je stvarnost oko sebe, društvo i ljudske odnose. Kretao se po poznatim domovima, pohađao i svirao po salonima, išao u kazalište, na koncerte, plesao i zabavljao se. Nije bilo večeri, a da ne bi posjetio dva, tri doma. Nije se ograničavao samo na Varšavu, putovao je po cijeloj domovini. Roditelji su željeli da upozna sve njezine dijelove i da dođe u doticaj s različitim ljudima. Posjećivao je prijatelje koji su živjeli na različitim stranama Poljske. Ljeti je boravio kod Tytusa Wojciechowskog u okolini Lublina, ili u Szafrarni i Sokolovu kod Plocka, u Żelazowej Woli, Pećicama te u Poznjanskoj kod Antuna Radzwill, poljskog aristokrata, kasnije glazbenika i političara. Putovao je preko Krakowa u Šlesku, čak i van granica Poljske, u Berlin. Kako je upoznao različite krajeve domovine mogao je točno uočiti što sve te različite dijelove spaja, odakle proizlazi njegova osjetljivost prema svemu što je narodno u najdubljem smislu te riječi. Na postajama gdje su se zadržavali i odmarali nailazili su na putujuće glazbenike, seoske muzikante kako sviraju plesačima. Kod Plocka su to bili čeznutljivi *kujawiaki*, na Mazovšu *mazurke*, a kod Krakova *krakowiaki*, sve redom poljski narodni plesovi čije je čari Chopin uveo u nekoliko svojih izvrsnih kompozicija. Na svojim je putovanjima Fryderyk osjetio poljski pejzaž i njegovu melankoliju te turobnu sudbinu žitelja tih ravnic kojima je lutao. Znao je opisati vrlo slikovito i jasno ljude koje je upoznao tijekom nekih njegovih putovanja, savršeno ih je poznao. Nikad se u ljudima nije prevario jer ih nije idealizirao jer ih je prihvaćao sa svim njihovim vrlinama i manama. Imao je mnogo bliskih prijatelja koji su mu bili odani i vjerni i često je s njima dijelio svoje brige od najranije mladosti. To nam govore pisma koja im je pisao.

¹¹ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

Varšava, subota, 27. ožujka 1830.

„(...) Prvi koncert, iako je bio pun i tri dana prije nije bilo ni loža ni fotelja, ipak nije u slušatelja izazvao onaj dojam kako sam ja to shvaćao. Prvi Allegro, malobrojnima pristupačan, postigao je odobravanje, ali, kako se meni čini, zato što su se sigurno čudili što je to. Adagio i Rondo izazvali su najjači dojam, već su se čuli iskreniji uzvici- na to nikako nije polučio pot-pourri na poljske teme... Kurpinski je te večeri pronašao u mom koncertu novu ljepotu, a Winman je priznao da ne zna što ljudi vide u mom Allegru. Ernemann je bio posve zadovoljan, a Elsneru je bilo žao što je moj klavir gluh i što se pasaži u basu nisu čuli.“ (...) „Program prvog koncerta bio ti je poznat, a drugi je započeo Simfonijom Nowakowskoga zatim prvi Allegro koncerta. Drugi sam dio započeo s Karkovskim Ronom, a iza toga je Mayerovoj uspjelo bolje no ikada otpjevati ariju Solive iz “Helene i Malvine“. Napokon sam improvizirao, što se vrlo svidjelo prvom redu loža. Pravo govoreći nisam improvizirao onako kako bih želio jer to ne bi bilo za taj svijet.“ (Iwaszkiewicz, 2010: 16- 23)

Ovo pismo upućeno je Tytusu Wojciechowskom u kojem Fryderyk ispovijeda svoje brige i glazbene nade te ispisuje program dva koncerta koja je održao. Piše da su mu njegove pohvale vrijede više od skladatelja i profesora Elsnera, Kurpinskog i Ernemanna iz čega vidimo koliko je privržen Tytusu, ili od milja, kako mu se obraća u drugom pismu, Titeku. U spomenutom drugom pismu upućenom Titeku piše o svojim iluzijama i uspomnama na „još jednu osobu“. Radi se o ljubavnim izjavama pjevačici opere Konstanciji Gladkowskoj koja je zavladala njegovim srcem.

Subota, navodno 4. rujna

Najdraži Titek

„Velim Ti, Hipokrite, da me spopada mahnitost jače nego obično. Još sam tu- nemam dovoljno snage odrediti dan (polaska); mislim otputovati zato da zauvijek zaboravim na kuću; mislim otići, umrijeti- a mora da je gorko umirati drugdje, a ne tamo gdje smo živjeli. Kako će mi biti grozno vidjeti umjesto obitelji hladnoga liječnika ili slugu uz smrtnu postelju. Još nisam imao koncertni pokus- bilo kako mu drago, ja ću prije Mihalja napustiti sve svoje blago i bit ću u Beču, osuđen na vječno uzdisanje..“. (Iwaszkiewicz, 2010: 25)

Chopin je radi te mladenačke zaljubljenosti ostao u Poljskoj gotovo pola godine više od naumljenog. Godine 1829. završio je svoje glazbeno školovanje u *Varšavskoj Glavnoj glazbenoj školi*. Od tog je trenutka postao slobodni umjetnik i želio je što prije otići iz domovine koja je ogradena zidom od svih struja europske umjetnosti. Nakon završetka glazbenog školovanja 1829. godine Fryderyk posjećuje Beč gdje je održao dva koncerta što još više pojačava njegovu čežnju za širokim letom i želju za slavom. Tada u dobi od 19 i 20 godine napisao je svoja dva klavirska koncerta. Njegov otac zapisao je:

„... da bi mogao postati koristan domovini u odabranu pozivu da je imao prigodu dovršiti potrebne nauke do potpune osposobljenosti. Sada mu je potrebno samo posjećivati tuđe zemlje, naročito Njemačku, Italiju i Francusku, kako bi mogao dovoljno usavršiti na dobrim uzorima.“

Mladi je Fryderyk bio zaokupljen svojim osjećajima prema Konstanciji i neprestano odgađao dan odlaska iz Poljske. Drugog studenog oprašta se od prijatelja u varšavskom predgrađu Woli ne sluteći kakvu će tragičnu ulogu odigrati Varšava u skorim događajima. (Iwaszkiewicz, 2010: 26, 27)

2.1.1. Situacija u domovini

U prvoj polovici 19. stoljeća većina država u Europi su feudalne i apsolutne monarhije. U borbi protiv širenja kapitalističkog društva borile su se monarhije poput Pruske, Austrije i Rusije, a kapitalističke zemlje Europe u to doba su Nizozemska, Velika Britanija i Francuska. Takve dvije vrste državnih uređenja vodile su sukobe unutar društava te se radi toga događaju pokušaji građanskih revolucija, no građanstvo nije dovoljno jako i nema naročitih uspjeha. To je doba, doba nacionalnih preporoda. U feudalnim zemljama koje su pod vlašću nekog drugog naroda se javljaju nacionalno- oslobodilački ustanci, kako u drugim zemljama diljem Europe, tako i u Poljskoj, domovini klavirskog virtuozu.¹² Poljska bila raskomadana između Austrije, Rusije i Pruske što je potpisano sporazumom u Sankt Petersburgu u kolovozu 1772. godine. Godine 1791. dolazi do *Državnog ustava Trećeg svibnja* sastavljenog od strane reformatorske grupacije koja se borila za politička prava.

¹² Index. hr, www.australis.blogger.index.hr/post/europa-u...19-stoljeca/461879.aspx

Ustav je sadržavao 11 članaka u kojem su dane određene privilegije Poljacima. Država je postala ustavna monarhija u kojoj nije ukinut staleški sustav, ali se uvela koncepcija "suverenosti naroda". Sreća poljskoga naroda trajala je do 1793. godine kada je potpisan sporazum o podjeli teritorija između Pruske s oko milijun stanovnika i Rusije koja je prisvojila oko tri milijuna stanovnika. Austrija nije sudjelovala u drugoj podjeli Poljske jer se nije na vrijeme odlučila, a realno, dvjema kraljevinama nije ni bila potrebna. Naravno, druga podjela nije izazvala veliko zadovoljstvo u poljskome društvu. Godine 1794. Poljaci podižu još jedan ustanak predvođen Tadeuszom Kosciuszkom, ratnim herojem. Bitke su potrajale do kraja 1794. godine kada je poljski ustanak ugušen. Poljski kralj Stanislav August se odrekao svoje krune 1795. godine te je time formalno prestala postojati samostalna Poljska država, te je veliki dio stanovništva protjeran ili poslan u Sibir. Politički vođe su osuđeni na teške zatvorske dane. Pregovori o trećoj podjeli počinju u prosincu 1794. godine, a konačan sporazum o podjeli postignut je u siječnju 1795. godine u Petersburgu. U njima, ovaj put, sudjeluje i Austrija. Vladari su potpisali da nijedan od njih neće uzeti titulu poljskog kralja niti će se uvažiti naziv Poljsko kraljevstvo. Pruska je zauzela glavni grad Varšavu. Napoleon nakon potpisanog sporazuma o miru s Ruskim Carstvom i s Pruskom, oduzima dio teritorija Pruskoj koji je uglavnom naseljen poljskim stanovništvom i na tom području formira Varšavsko Vojvodstvo 1807. godine. Nažalost, 1812. godine Varšavsko Vojvodstvo doživjelo je propast te je vlast preuzela ruska vojska. Dogovorima, Varšavsko Vojvodstvo razdijeljeno je između Pruske i Rusije, a od preostalog teritorija stvoreno je tzv. Poljsko Kraljevstvo. Godine 1815. potpisan je sporazum o međusobnim granicama između Rusije, Austrije i Pruske. Potkraj 1828. godine osniva se tajno društvo u Varšavi kojega čine poljski domoljubi. Započinju ustanak 29. studenog 1830. godine poznat kao *Studenачka noć*. Plan ustanka nije pošao kako treba te je samo jedna jedinica civilnih urotnika napala dvorac Belweder, sjedište kneza Konstantina. Nakon neuspješnog napada i lova na Konstantina, ustanici su krenuli prema središtu Varšave i na putu su htjeli pridobiti što šire slojeve stanovnika, no viši slojevi su htjeli da ustanak što prije prestane jer su se bojali socijalne revolucije. U dogovoru s carem poljska je vlada našla izlaz iz teške situacije u dogovoru s Konstantinom. Dogovoren je odlazak ruske vojske iz Poljskog Kraljevstva. Poljaci su zahtijevali poštivanje ustava. Car Nikola nije bio sklon pregovorima s buntovnicima te je tražio

potpunu lojalnost Poljske Rusiji. Godine 1831. Poljaci su izglasali detronizaciju Nikole I., predstavnika dinastije Romanov s poljskog prijestolja. Već početkom veljače 1831. godine, ruska je vojska prešla granice Poljskog Kraljevstva. Započela je borba te je krajem 1831. godine ugušen ustanak i ukinuta poljska autonomija. Nakon toga dogodilo se još par ustanaka koji su ugušeni i nakon kojih je počela još veća rusifikacija i germanizacija Poljske. Studenački ustanak bio je najveći od ustanaka prije revolucije 1848.- 1849. godine koji je potresao europski poredak. (Agičić, 2004: 11- 53)

Slika 4. Sukob na mostu Lazienki u Varšavi tijekom Novembarskog ustanka, ulje na platnu- Kossak¹³

2.2. ODLAZAK IZ POLJSKE

Zabrinut stanjem u domovini, strah za gospođicu Gladkowsku, za sestre, za roditelje i prijatelje koji su se većinom latili oružja, ukočio je njegovo stvaralaštvo i mehanizirao njegov život. O njegovom stanju u tom periodu svjedoči pismo koje je 1. siječnja 1831. godine napisao prijatelju Jašku Matuszynskomu:

„...“ „Ne znam što se sa mnom zbiva. Ljubim Vas više od svog života. Piši mi! Ti si u vojsci! Je li je ona u Rodomu? Kopali ste bedeme? Jadni naši roditelji! Što rade moji prijatelji? Živim s Vama. Umro bi za Tebe, za Vas. Zašto sam ja danas tako napušten? Zar samo da Vi budete zajedno u tako grozno doba? Tvoja će flauta imati čime jaukati, ali neka se prije glasovir izjada. Pišeš da izlazite. Kako ćeš predati (pismo gospođici Gladkowskoj)“ (Iwaszkiewicz, 2010: 28)

Chopin nakon dugih mjeseci uznemirenosti, neizvjesnosti, novčanih neprilika kreće iz Beča na što su ga nagovorili roditelji koji su mu omogućili odlazak poslavši

¹³ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

mu znatnu svotu novaca. Glas o padu Varšave zatekla ga je u Stuttgartu. Chopin je uzduž i poprijeko poznao Njemačku. Zadržavao se u Dresdenu, Heidelbergu, Dusseldorfu, Aachenu, stanovao u Stuttgartu i Munchenu. U Beču se zadržao svega nekoliko tjedana, a za tih nekoliko tjedana izveo je dva koncerta s potpunim umjetničkim uspjehom te su mu se otvorili svi saloni i društveno ukočene prijestolnice. Očarava svoje suparnike umjetnike koji se o njemu izražavaju vrlo intenzivno da varšavske novine moraju ublaživati njihov rječnik za varšavsko shvaćanje i simpatije prema Chopinu. Kao devetnaestogodišnjak nije sa sobom donio mnogo. Svirao je *Rondo a la Krakowiak* i Varijacije na temu iz Mozarta. Te dvije skladbe nikako ne navješćuju njegov titanski zamah. Nakon teško provedene godine u Austriji i u Njemačkoj, napokon stiže u Pariz- lakomislen, veseo i unatoč nedavnim događajima i očitoj bijedi na ulicama- bio je to za Chopina ne samo objava novoga, nepoznatoga svijeta i vrhunca umjetničke kulture, već u isti mah i dostignuće, rješenje. U Parizu se osjećao kao riba u vodi. Tu se ostvario kao čovjek, a kao umjetnik je već bio dovršen i zato je bio tako iznimna pojava. Nakon nekoliko tjedana provedenih u Parizu piše prijatelju: „... *zadovoljan sam s onim što sam zatekao... poznam Rossinija, Cherubinija, Paera...*“ Prema tome vidimo da je odmah bio primljen u najbiraniji krug. Sve što je bilo u Europi u glazbi najbolje, usredotočilo se ili prolazilo kroz Pariz, a Chopin je odmah počeo igrati glavnu ulogu. Skupini kojoj je pripadao sastojala se od Mendelssohna, Hillera, Franchomme, Berlioza, a od svih prijatelja koje je stekao u Parizu najviše se ističe prijateljstvo s Lisztom. (Iwaszkiewicz, 2010: 33, 34)

2.3. PARIZ

Od svoje dvadesete godine Chopin je živio i radio u Parizu. Kako mu je otac bio Francuz, koji je prije Fryderykova rođenja emigrirao u Poljsku, odlučio je prihvatiti francusku varijantu svoga imena. Njegovo puno poljsko ime jest Fryderyk Franciszek Chopin, a u francuskoj varijanti predstavlja se kao Frederic Francois Chopin.¹⁴ Došavši u Pariz u putnoj ispravi je bilo zabilježeno kako je to privremen boravak, ali Chopin ostaje u Parizu do kraja svog života. Nije nikada pripadao poljskoj emigraciji jer je otišao iz domovine prije početka ustanka, a ni u ratnim operacijama nije sudjelovao te mu je ruski veleposlanik natuknuo da može tražiti

¹⁴ Povijest. net, <http://povijest.net/v5/kolumne/zb-florens-piano/2007/chopin/>

dopuštenje da se vrati u Varšavu. Chopin je bio moralno primoran biti u zajedništvu s prognanicima i nikada se nije prestao smatrati prijateljem emigranata, samo mu stjecaj prilika nije dao da se bori s njima. Bio je član emigrantskih društava i pomagao je prognanike izdašno. Svaki sunarodnjak koji mu se obratio bio je primljen svim srcem i ljubaznom gostoljubivošću kakvu je naučio u domu svojih roditelja. Spremnost za pomaganje zemljacima te kako se zanima za tuđe brige može se vidjeti Chopinov demokratizam koji mu često poriču. Temeljio se na razumijevanju maloga čovjeka, u iskazivanju ljubavi koju nije uskratio nikom od svojih sunarodnjaka. U kratko vrijeme se uzdignuo na čelo slavnih i najslavnijih umjetnika kojih je Pariz bio pun.

Slika 5. Mjesto gdje se nalazio Chopinov stan u Parizu¹⁵

Osim što je stekao slavu kao skladatelj i prijateljevao sa svim znamenitim ljudima toga doba, Chopin je također stekao slavu vrsnog pedagoga i počeo podučavati „*Po pet lekcija na dan*“, kako piše i omogućio si priličnu zaradu kako bi mogao održavati otmjeni život. Pariz je tada bio na početku vladavine Luja Filipa, Balzacov Pariz. Tada se u Parizu sabralo najrazličitijih slavnih ljudi. U književnosti je to razdoblje romantičara Musseta, Lamartine, Victor Hugo, u plastičnoj umjetnosti Delacroix koji je podigao temelje romantičnom slikarstvu iz kojega se rodila velika suvremena francuska umjetnost. Chopin je prijateljevao s raznim pjesnicima toga doba- Mickiewicz, Goszczynski, Zaleski na čije je riječi skladao pjesmice i kojima je posvetio svoje najljepše *mazurke*. Osim književnika, pjesnika i slikara tada se u Parizu nalazi mnogo glazbenika. Staru talijansku školu su predstavljali Rossini i Cherubini, no u Chopinu su najviše uživali mladi francuski romantičari poput Berlioza i Nijemci poput Hillera, Mendelssohna te Liszt. Chopin je bio zaokupljen svojim radom i prijateljima, davanjem lekcija te nije baš imao vremena misliti na

¹⁵ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

svoju rodbinu, na zavičaj i domovinu. Sve veća slava i uspjeh bili su razlog za zaboravljanje domovine, ali ipak nisu mogli ugušiti njegovu čežnju. Nalazimo tu čežnju u notama skladnih djela te u pismima koje je slao obitelji. Izvješćuje obitelj o čitavom tijeku dana, o svemu što radi, s kim i o čemu govori. Iako ne piše o svojim osjećajima, između redaka se može iščitati njegova ljubav prema domu i domovini.

Evo kako Fryderyk piše sestrama- koje još uvijek zove “djecom“- o tome susretu:

„Draga moja djeco, prvo pismo dobivate od Tate s mojim dodatkom. Neopisiva je naša radost. Grlimo se i grlimo- a što se više može? Šteta što nismo svi zajedno. Dijete je divno! Kako je Bog milostiv prema nama! Pišem sve preko reda; danas je bolje da ništa ne mislim, nego samo da uživam u sreći koju sam doživio. To je jedino što danas imam. Roditelji su isti, uvijek oni isti, samo su mi se malo postarali.“
(Iwaszkiewicz, 2010: 38- 41)

Slika 5. Chopin u mladosti¹⁶

Chopin u to vrijeme obnavlja poznanstvo s bogatom poljskom obitelji Wodzinski. Sinovi te obitelji su neko vrijeme pohađali internat Chopinovih roditelja, a Fryderyk je poučavao glazbu njihovoj sestri, tada djevojčici, Mariji. Chopin se u Parizu brinuo za njezinog brata Antoša koji se upleo u španjolski građanski rat te slao njegova pisma obitelji i tako obnovio poznanstvo. Chopin je podlegao čarima lijepe i razborite gospođice Marije. U Ženevi joj se udvarao Slowcki kojega Chopin nije volio ni poštovao kao pjesnika. Nakon razgovora s majkom gospođice Marije, starom groficom Wodzinkom počeo se obmanjivati nadom u brak. Obećao je staroj grofici da će piti lijekove, ranije ići na počinak i nositi vunene čarape dok je ona bila

¹⁶ Google. hr, https://www.google.hr/?gfe_rd=cr&ei=oBlQVO2LOYSvOoXYgJgL&gws_rd=ssl#q=chopin+

zabrinuta za budućnost svoje kćeri te sa strahom slušala kako Chopin kašlje i promatrala njegovo mršavo i ispijeno lice. Fryderyk i Marija bili su sretni.

Slika 6. Marija Wodzinska¹⁷

Spomen na tu sreću je album koji je Chopin darovao Wodzinskoj, a na kojem su se nalazila za nju skladana djela- najprozračnije, najpjesničkije *etide*, pjesmice, *valceri*. Toj zamisli, tom braku bila je sklona i majka Wodzinska jer je imala mnogo osjećaja prema lijepom i slavnom Fryderyku. Javno se govorilo o tom braku, glas je došao vrlo daleko, skroz do dalekog Egipta gdje je tada boravio Slowacki te ga je taj glas vrlo duboko zabolio. Pitanje tog braka se ipak zamrsilo i nije došlo do njega. Mnogi su razlozi pridonijeli tom raspadu. Stari, ponosni Wodzinski nije želio takvu vezu svojoj kćeri, a Chopinova bolest je u Parizu toliko uznapredovala da se majka Wodzinski prepala unatoč “ranom lijeganju“. Marija je nakon toga otišla za bogatog čovjeka sa zvaničnim titulama. Među Chopinovim posmrtnim papirima našla su se pisma Marije i njezine majke zajedno s uvelom ružom koju mu je Marija darovala u Dresdenu. Na zamotu u kojem su se nalazila ta pisma pisalo je “Moja sirotinja“. Po tome možemo zaključiti kako se Chopinu taj neuspjeli brak i nesretna ljubav duboko usjekla u srce. Nakon prekida s gospođicom Wodzinskom, Chopin susreće drugu ženu koja je u njegovom životu odigrala važnu ulogu. (Iwaszkiewicz, 2010: 44)

2.4. ŽIVOT CHOPINA S GEORGE SAND

George Sand o svojem ljubavniku:

„Njegova je stvaralačka moć bila spontana, začudna. Dolazila mu je bez napora ili upozorenja... No tada bi započelo najmučnije nastojanje kojemu sam ikada

¹⁷ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

svjedočila. Bio je to niz pokušaja u kojima su se izmjenjivala neodlučnost i nestrpljivost, pokušaja prisjećanja određenih zapisati, previše ju je analizirao, a nezadovoljstvo zbog toga što je nije zapisao u savršenom obliku bacalo ga je- kako je i sam rekao- u neku vrstu očaja. Danima bi ostajao zatvoren u svojoj sobi, koračajući gore- dolje, slamajući pera, stotinu puta ponavljajući i prepravljajući jedan takt... nad jednom bi stranicom proveo šest tjedana, da bi naposljetku napisao onako kako ju je prvi put skicirao“. (Goulding, 2004: 346)

Godine 1836. upoznaje George Sand, francusku književnicu pravog imena Amandine- Aurore Lucile Dupin, grofica Dudevant. Godinu dana kasnije, Sand piše jednoj svojoj prijateljici kako će raskinuti tadašnju vezu kako bi ona i Chopin započeli ljubavnu vezu. Chopin i Sand su se kretali u istim umjetničkim krugovima, imali iste prijatelje te je bilo pitanje vremena kada će se susresti¹⁸. U početku Chopin je prema gospođici Sand imao duboke antipatije. Govorio je kako je Sand zapravo muškarac u suknji. Pitao je svog prijatelja Hillera: „Zar je to zbilja ženski stvor?“, „Kakva je to antipatična žena, ta gospođa Sand?“ Puno se govorilo o George Sand i njezinoj muškosti, o tome kako je nosila hlače, pušila cigarete, bavila se sportom. U mnogočemu se i pretjerivalo. Pretjerivanje je i ono što se govori o Chopinovoј ženskoј ćudi. Suprotnost između Sandove i Chopina bila je vidljiva. Talent gospođice Sand uzrujavao je Chopina, a genij Chopina plašio je Sandovu. Ljubav prema George Sand došla je kao oštro izražena prošlost nakon čiste, bolne i naivne ljubavi prema Mariji Wodzinskoј. Ubrzo nakon sklopljenog poznanstva sa Sandovom, Chopin se osjećao tako slab da je odlučio ljetovati na jugu u blažoj klimi. Sand se također zasilila Pariza te njih dvoje, povedeni romantičnom maštom odlučuju provesti hladne mjesece na španjolskom otoku Majorci, koja se nalazi u skupini Balearskog otočja. Sand se u prirodi osjećala izvrsno za razliku od Chopina koji je bio uzrujan i nesiguran bez pariškog načina života. U početku je sve započelo lijepo i dobro. Evo kako opisuje prvi dojam:

Drage Moje!

Nalazim se u Palmi među palmama, cedrima, kaktusima, maslinama, narančama, limunima, alojama, smokvama, granatnim jabukama itd. Sve što ima Jardin del Plantes u svojim pećima. Nebo je kao tirkiz, more kao lazur, gore kao smaragd, zrak

¹⁸ Povijest. net, <http://povijest.net/v5/kolumne/zb-florens-piano/2007/chopin/>

kao u nebu. Danju je sunce, svi idu u ljetnom odjelu, vruće je; noću gitare i pjevanje cijele sate. Balkoni golemi s vinovom lozom nad glavom, maurski zidovi. Sve gleda prema Africi, tako i grad. Riječju: divan život! (...). (Iwaszkiewicz, 2010: 46- 49)

Frederic se osjećao sretno u raspoloženju južnjačke topline i uz dragu ženu i njezino dvoje djece. Uskoro se sve mijenja. Vrijeme se promijenilo, počele su strahovite zimske kiše te je Chopin naglo obolio, liječnici nisu znali što bi s njime. Chopin je bolovao od sušice. Kada je otoplilo već je želio pobjeći s Majorke i nije čekao na raskošno južnjačko proljeće već se s gospođom Sand vratio u Francusku. Nakon tog burnog boravka na Majorki Chopin se sa svojom prijateljicom zadržao u Marseilleu gdje su se liječnici zauzeli za kompozitora i poboljšali mu zdravlje za mnogo godina ubuduće. Sušica koja se razvila na Majorki zaustavila se i dopustila Chopinu proživjeti još mnogo najboljih godina obogaćenih najveličanstvenijim djelima njegova genija. Ljubavnici su, nakon što je Chopin ozdravio, krenuli put Genove. Iz Genove nije sačuvano ni jedno pismo i njegov dodir s talijanskim tлом nije nikada dovoljno istražen. Njegova talijanska tarantella (tradicionalna talijanska glazba izvođena brzim tempom) samo je rezultat njegova divljenja talijanskom skladatelju Rossiniju. Nakon Genove, iz koje Chopin odlazi osjećajući se sve bolje, George i Frederic upućuju se u Nohant na imanje gospođe Sand. Kažu da Chopin nije volio sela, iako, Nohantu se vraćao svake godine gdje su i nastala njegova najljepša i najvažnija djela. Na imanju su zacjeljivale njegove moralne rane- rane srca, ali i tjelesne rane- rane pluća. Dom gospođe Sand, njezino dvoje djece koju je volio iz sveg srca te okolica koja ga je podsjećala na poljske seoske kuće, sve to djelovalo je na njegovo raspoloženje i stvaranje.

*Slika 7. Kuća George Sand u Nohantu*¹⁹

¹⁹ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

Na imanje ga je dolazio posjećivati njegov prijatelj Liszt sa svojom prijateljicom, gospođom d'Agoult, slikar Delacroix te mnogo mladeži, napose prijatelja i kolega Mauricea, sina gospođe Sand. Chopin je bio duša njihovih zabava, sjeo bi uz klavir i svojim improvizacijama davao zamisli, davao im plesni ritam ili bi ilustrirao likove glazbenim pokretima za što je ima naočit dar. Iz takve vesele atmosfere Chopin je skladao *valcer* u *As- duru* pun vedrine, napola hirovit, zamišljen, šaljiv i sentimental. Čini se da je taj *valcer* portret kćeri gospođe Sand, čarobne Solange koja je ostavila traga u Chopinovom životu. Naravno, nakon lijepih vremena, Frederica su zadesila dva snažna udarca. Smrt dragog prijatelja, Jana Matuszynskoga koji je umro u Parizu te smrt njegova oca, Mikolaja Chopina, čestita gospodina. Sand je tada o Fredericovoj boli zapisala:

„Katolička dogma povezuje sa smrću grozne slike. Chopin je s fantazijom o smrti spajao sve fantastičke predrasude poezije. Kao Poljak, živio je začaran domaćim legendama. Dusi su ga zazivali, spopadali ga, a on- umjesto da je vidio oca i prijatelja kako mu se smiješe sa sjajnog neba, kako to prikazuje luteranska vjera- zamišljao je njihove kosture pokraj postelje i htio bježati od njihovih ledenih zagrljaja, tako da sam morala mnoge noći bdjeti u susjednoj sobi, uvijek spremna prekinuti svoj posao i rastjerati mu prikaze koje su mu se javljale u snu i na javi.“
(Iwaszkiewicz, 2010: 51- 54)

Nakon toliko provedenih godina kraj Chopina, Sand ga je smatrala crvenokošcem, punim predrasuda, praznovjernim kako je to zvala, vjeri kojoj i ona sama pripada. Nedostatak osjećaja stvarnosti između gospođe Sand i Chopina nagonili su ih na sukobe. On je bio u tuzi no ipak s boljim poimanjem stvarnosti od George te su njihove sukobe pojačavala djeca gospođe Sand, sin Maurice i kćerka Solange. U kući su se stvorile dvije stranke, Chopin i Solange na jednoj strani, a na drugoj George i njezin sin Maurice. Svađali se se oko krupnih i sitnih stvari. Chopina je izluđivala Mauriceova umišljenost i hirovitost i majka koja mu je sve dopuštala; afera udaje Solange koju je Chopin branio od majke, afera sa slugom kojega je Maurice izgrizao, svađa oko kočije koju je Chopin posudio Solangei baš kad je njezinoj majci trebala, i tako dalje i tomu slično. U romanu gospođe Sand naslova *Lukrecija Floriani*, nimalo plemenito nije prikazala svoj odnos prema Chopinu, a sebe idealizira i umiljava se čitatelju dok istodobno prikazuje Chopina kao

nesnosnog, boležljivog čovjeka koji je svojim hirovima natjerao u smrt svoju prijateljicu. Bilo kako bilo do razlaza je došlo, a dvoznačna uloga George Sand i do danas ostaje nerazjašnjena. Chopin je, nakon svega, gorko osjetio taj prekid, no to nije odavao obitelji i prijateljima. Mnogo je suprotnih mišljenja izrečeno o njihovom odnosu. Neki kažu da je Chopin bio zli duh gospođe Sand, a drugi pak gospođu Sand nazivaju vampirom, no kako znamo Chopinova ljubav prema Sandovoj korisno se izrazila u njegovoj umjetnosti.

Slika 8. George Sand²⁰

Nohant je postao radionica u kojoj su nastala Chopinova najljepša djela, na tome smo zahvalni gospođi Sand koja tada nije znala kakvog velikog čovjeka je imala pod svojim krovom i koliko dugo će odzvanjati njegova djela koja su se rodila u njezinoj kući. Po rastanku, Sandova nije škrtarila na ružnim riječima za Chopina. Kako tvrdi Delacroix, ona mu je poslala samo okrutne riječi, dok je gorčina zahvatila Chopina, on mirno ali i strogo prosuđuje svoju prijateljicu te piše: „*Hirove takve duše nitko nije mogao slijediti. Osam godina takva poretka bilo bi previše...*“ Zatim u pismu Grzymali, poljskom političaru i bankaru, bliskom prijatelju kako Chopinu tako i George: „*Nikada nisam nikoga proklinjao, ali sada mi je tako nesusno da mi se čini kao da bi mi bilo lakše kad bih mogao prokleti Lukreciju*“ Još dok su bili sretni na Majorci naslućivala se ta gorčina i bol i prokletstvo. Pomiješala se sa slatkim koralom te je Chopin tada skladao svoj treći *Scherzo u Cis- molu*. Pun je jeke te ljubavi, pretvorene u čistu glazbu. Koliko god osuđivali gospođu Sand radi njezina

²⁰ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

egoizma i sitničavosti ipak je neporeciva činjenica da je Chopin stvarao najljepša djela na njezinom imanju pod njezinim krovom, no ostaje i činjenica kad je Chopinu ponestalo prijeko potrebne majčinske ruke George, njegovo zdravlje naglo pada. Tomu je pridonijelo i ljeto koje je proveo u slabo higijenskim uvjetima u Parizu. (Iwaszkiewicz, 2010: 55- 58)

2.5. CHOPIN I PRIJATELJI

Pariz 30-tih godina 19. stoljeća. Umjetnička elita, intelektualci, slikari, pjesnici, kritičari, sve u svemu, učeni ljudi. Viktor Hugo, Honore de Balzac, Comte Alfred, Ferdinand Delacroix, Heinrich Heine, Franz Liszt, sjajno okruženje za vitkog, slabašnog, otmjenog, blagog, poljskog prognanika plemenita lika, skladateljskog genija i jednog od najboljih pijanista u povijesti- Frederica Chopina. Jedan od sedmorice veličanstvenih ranih romantičara i skladatelja jedina superzvijezda koja nije pisala skoro ništa osim klavirske glazbe. (Goulding, 2004: 342) U ulici Piagelle (Pariz) osim smještaja i navika nalaze se i zajednički prijatelji koje Chopin poziva te se sprijateljuju s Georgeinim prijateljima: Delacroixom, Paulinom Viardot, velikom pjevačicom s Heinrichom Heinom na čelu. Chopin je dovodio braću Grzymala, kneza Czartoryskog, čelista Franchommea, Fonckiewiczza, pisca *Dziada*, za kojega su govorili da je dublji od Goethea i Byorna. (Guy de Pourtales, 2005: 98) Od kada su se Heine i Chopin upoznali, Heine je postao jedan od njegovih najvatrenijih štovalaca. Malobrojni su Chopinovi suvremenici mogli potpuno ocijeniti važnost njegovih skladateljskih djela. Visoko su ga cijenili kao pijanista i izvođača. Umjetnici koji su posjedovali goleme mogućnosti te su mogli procijeniti snagu Chopinova genija i valja ih spomenuti prije svih prijatelja jesu Schumann i Liszt. Najznačajnije prijateljstvo koje se dogodilo u Chopinovom profesionalnom životu, bilo je prijateljstvo s Franzom Lisztom. Liszt, čim je došao u doticaj s Chopinovom glazbom shvatio je što ta glazba znači. Iako je bio mlađi od Chopina, osjetio je s kim ima posla. Glazbeni sadržaj Chopinovih djela potresao je Liszta koji je do onoga vremena bio samo autor salonskih "djelaca" kojima je svrha bila virtuoзна vještina, a i Chopinov glasovirski izraz za njega je bio otkriće. Prvi susret Liszta i Chopinovih *etida* bio je očaravajuć za Liszta. Uvjerio se da one nisu samo novitet u povijesti glazbe, već da iziskuju obnovu glasovirske tehnike te da su otkriće u problemu glasovira. (Iwaszkiewicz, 2010: 34, 35) Liszt se divi kako

Chopinove *poloneze* odišu odvažnošću i dostojanstvom koje poljski narod izdvaja od drugih. *Poloneza*, naime, također potječe iz Poljske kao i *mazurke*, a za *mazurke* Liszt također nije štedio riječi. Piše:

„Gotovo sve mazurke prožete su onom ljubavnom maglicom koja poput fluida lebdi oko njegovih preludija, nocturna i impromptua, u kojima se strasti pojavljuju jedna po jedna, nalik vilinskom svijetu, i otkrivaju nečedne tajne vila, Titanije, anđela, Kraljice Mab i svih duhova zraka, vode i vatre.“ (Goulding, 2004: 343)

Iz svih silnih riječi možemo vidjeti da Liszt očito jako cijeni Chopina i njegovu glazbu. On je bio pomalo slatkorječiv jer strasti nije tako lako protumačiti. Schumann za njegove *preludije* govori: *„Moram ih ocijeniti iznimnima, priznajem da sam očekivao nešto posve drugačije, izvedeno u raskošnom stilu poput etida... No, u svakom djelu otkrivamo njegov profinjen, smiren stil... Chopin je najodvažnija i najponosnija pjesnička duša današnjice.“* Schumann je duboko cijenio Chopina, posvetio mu je drugu od svoje četiri *balade* na čemu mu je Chopin ljubazno zahvalio. Također mu je Schumann posvetio *Kreislerianu*. Chopin, zapravo nije osobito cijenio Schumannova djela. U pismu svojem izdavaču A. M. Schlesingeru je napisao da Schumannov *Carneval* uopće nije glazba. Naime, *Carneval* je jedna od Schumannovih najpoznatijih skladbi. (Goulding, 2004: 343) Bez obzira što Chopin nije cijenio njegova djela, susreti sa Schumannom možda su najromantičnije epizode iz života dvojice glazbenika. Uvijek kratki. Prvi susret trajao je jedva jedan dan, a obnovljen je 1835. i 1836. godine. Sastajali bi se kad se Chopin vraćao sa svojih praznika iz Karlsbada i Marienbadua, a ostavljali su nezaboravne dojmove. Schumann je već odavno smatrao Chopina genijem i praktički ga štovao. Družili su se Chopin, Mendelssohn i Schumann i njegova zaručnica Klara Wieck. Razgovore bi brzo pretvorili u tonove kada bi za klavir sjeli Fryderyk i Klara. Uz sva navedena prijateljstva, valja napomenuti još jedno. Chopinovo prijateljstvo s velikim talijanskim skladateljem Vincenzom Bellinijem. Njihovi geniji prepoznali su se na prvom susretu. Stručnjak za glazbu će naći srodne značajke između Chopinovih i Bellinijevih melodija. Je li Bellini utjecao na Chopina? Obojica su istim jezikom izricali zajednički sadržaj kratkoga života. Života koji je bio ispunjen pjesmom i ljubavi. Chopin je s Bellinijem proveo zadnje praznike u životu velikog Talijana. Kada je Bellini umro, najslavniji tadašnji kompozitori su iskazali čast Belliniju

skladajući zajedničke varijacije na temu njegovih *Puritanaca*, a Chopin je u svom dijelu te zajedničke kompozicije dao sentimentalniji portret romantičkoga Talijana za kojega su govorili da je bio nježan i vedar u svojim skladbama. (Iwaszkiewicz, 2010: 36, 37) Chopinov kratki život uljepšale su i njegove prijateljice, odnosno bivše učenice i zaštitnice. Među njima treba spomenuti Delfinu Potocku. Njihovo prijateljstvo seže još od Chopinovog dolaska u Pariz. Upoznao ju je još kao gospođicu Komar u Dresdenu, ali su se u Parizu posebno zbližili. Chopin prama njoj osjeća prijateljstvo i povjerljivost koje je stekao kada su ih zbližili praznici koje su proveli u Parizu, kada su s Bellinijem šetali, muzicirali i očijukali. Sjećanje na Bellinija je također događaj koji je još više povezao gospođu Delfinu i Chopina. Gospođa Delfina, kada je Chopin bio u bolesničkoj postelji pohrlila što je brže mogla kako bi mu zapjevala Bellinijevu ariju koju su oboje voljeli. Chopin je napisao o Delfini: „... *vi dobro znate kako ju ljubim ...*“ Druga aristokratska prijateljica bila je njegova najbolja učenica, kneginja Marcelina Czartoryska, rođena Razdiwillowna. Ona je smatrala svojom dužnošću brinuti se za bolesna i osamljena učitelja. Kad se Chopin nakon raskida s gospođom Sand našao napušten u Parizu i u groznom duševnom stanju, kneginja Marcelina provodila je cijele dane uz njega, a kada mu ona nije mogla ublažiti muke, slala je svoju staru dadilju da ga neguje. Još jedna od njegovih odličnih učenica bila je i lijepa gospođa Kalgeric, Poljakinja po majci koja je u glazbenom svijetu Varšave odigrala veliku ulogu. Obožavali su je Gautier, Norwid, Wegner, a pogotovo Liszt. Bila je jedna od najzanimljivijih ženskih silueta onih vremena. Među tim prijateljima se osjećao najbolje, među njima je postajao živahan i ustrajni, iako im je bio odan i oni njemu, najviše srdačnosti pokazivao je svojoj obitelji. Najnježnije riječi, najsimpatičniji izrazi, izljevi srca koje je uvijek imamo za „mamicu“, Ludwiku i Izabelu, ljubljene sestre. (Iwaszkiewicz, 2010: 68, 69)

2.6. BOLEST I SMRT

Na nagovor svoje odane učenice, „Škotkinje“, kako ju je zvao, gospođice Jane Stirling i njezine sestre gospođe Erskine kreće u Englesku. Vanjski razlog zbog kojeg odlazi u Englesku je manjak novčanih sredstava. Unutarnji, duševni razlog je bijeg od uspomena i želje da se trgne od misli koje mu je na svakom koraku nametao Pariz. Tijekom boravka u Londonu, puno je pisao svojim prijateljima u Parizu, stoga

ima puno podataka o njegovom boravku u Engleskoj i o ljetu provedenom u Škotskoj. Postoji pismo upućeno obitelji u kojem je sadržan gotovo cijeli opis boravka u Engleskoj. Iz tog pisma ne iščitavamo samo sliku tadašnje Engleske u očima umjetnika, nego i prikaz kako je Chopin bio cijenjen i priman u tadašnjem svijetu. Vidimo kako je bio visok njegov položaj kao umjetnika. U Londonu se nije zadržao preko zime, nije se mogao prilagoditi novim prilikama. Nije se mogao naviknuti na londonski zrak i londonsko društvo, a u Pariz se žurio kao da ga zdravlje čeka na obalama Siene. Vratio se starim znancima, Delfini Potocki i Marcelini Czartoryski koje su ga njegovale. I gospođa Eskine i gospođica Stirling su došle u Pariz i ugađale mu koliko su mogle. Chopin tada uopće nije komponirao te se nije mogao prisiliti da napiše barem nekoliko taktova. Jednoj svojoj francuskoj prijateljici napisao je:

„Postajem sve gluplji, to zaglupljivanje pripisujem tomu što svako jutro pijem kakao, a ne svoju staru kavu. Nemojte nikada piti kakao i nikada ga nemojte nuditi svojim prijateljima, naročito ne onima koji se s vama dopisuju! Nastojat ću vam sljedeće pismo napisati poslije koje duhovitije mirodijske što će mi ju propisati liječnici.“
(Iwaszkiewicz, 2010: 70- 72)

U ljetu 1849. godine već je tako slab da ovako piše ljubljenoj sestri Ludwici:

„Bolestan sam i nikoji mi doktori ne će pomoći tako kao vi. Ako nemate novaca, pozajmite; ako mi bude bolje, lako ću zaraditi i vratit ću onomu tko vam bude pozajmio, ali sada sam gol, a da bih vam mogao poslati. (...). Danas je lijepo vrijeme, sjedim u salonu i divim se vidiku na cijeli Pariz: toranj, Tuilerie, Conseil d'Etat, St. Germain L'Auxarrois, St. Etienne du Mont, Notre Dame, Panteon, St. Stuplice, Val-de-Grace, Invalides, s pet prozora i sami vrtovi među njima. Vidjet ćete kad dođete. Sada se požurite za putovnicu i za novce žurno i polako (...). Ne ću misliti na sve to jer me zbog toga hvata groznica; no nemam groznice po milosti Božjoj, što sve obične doktore zaprepašćuje i ljuti.“

Vaš odani, ali bolesni brat Ch. (Iwaszkiewicz, 2010: 72- 74)

Chopin ovim pismom ne plaši obitelj svojim zdravstvenim stanjem, ali ipak uporno, kao nikada do sad, traži da mu dođe najdraža sestra. Ne čudi, stoga, što je

pohrlila u Pariz, i s mužem i djetetom iako to u ona vremena nije bio lak posao. Cyprian Norwid, poljski pjesnik i Chopinov prijatelj piše:

„Chopin je stanovao u ulici Caillot, idući od Elizejskih poljana gore u lijevom redu kuća na prvom katu, gdje je s prozora imao vidik na vrtove i na kupolu Panteona i na cijeli Pariz. Jedina točka s koje se šire vidici donekle slični onima koje nalazimo u Rimu. I Chopin je imao stan s takvim vidikom- a u stanu nimalo otmjen ni sličan ormaru, ni iscirfan kao pomodni klaviri, nego trouglat, dug, na tri noge, kakav malo tko ima u raskošnom stanu. U tom je salonu Chopin u pet sati i objedovao, a zatim je silazio stubama, kako je mogao, i odvezao se u Boulonjsku šumicu, a kad se vratio, nosili su ga po stubama jer se sam nije mogao penjati. Tako sam s njim često objedovao i vozio se, a jedanput smo usput naišli i k Bohdanu Zaleskomu, kolegi pjesniku, koji je tada stanovao u Passyju, no nismo se popeli gore u stan, jer nije bilo nikoga tko bi Chopina ponio, nego smo ostali u vrtiću pred kućom, gdje se tada još mali pjesnikov sinčić igrao na tratini.“ (Iwaszkiewicz, 2010: 74, 75)

Norwid nakon toga opisuje kako je išao vidjeti Frederica. Razgovarao je s njime i s njegovom sestrom. Opisuje kako je izgledao kada ga je pohodio.

„On je u sjeni duboke postelje sa zastorima, naslonjen na jastuke i zamotan šalom, bio vrlo lijep, kao i uvijek, a u kretnjama najobičnijega svakidašnjega života imao je nešto savršeno, nešto monumentalno... nešto što je ili atenska aristokracija mogla smatrati religijom u najljepšem razdoblju grčke civilizacije- ili ono što genijalni glumac igra, primjerice, u klasičnim francuskim tragedijama, iako to po svojoj teoretskoj uglađenosti nije slično antiknom svijetu, ipak genij takve Rahele znade ju učiniti prirodnom, vjerojatnom i doista klasičnom. Takvu je naravnu apoteotičnu savršenost kretnja ima Chopin, kako god i kada god sam ga sretao...“ (Iwaszkiewicz, 2010: 75, 76)

Na kraju ovoga susreta, Chopin mu je, isprekidan kašljem, rekao da će se odseliti na trg Vendome. Daskora se Chopin preselio na trg Vendome, gdje je i umro. U noći od 16. na 17. listopada 1849. godine, u trideset i devetoj godini života, od tuberkuloze, umire Frederic Chopin. Uz njega je bila sestra sa sestričnom, Marcelina Czartoryska, Delfina Potocka, slikar Teofil Kwiatkowski i drugi. Nitko tuđ nije bio uz njega, umro je među svojom obitelji i prijateljima. Pogreb je obavljen trinaest dana nakon smrti, bio je veliki obred. U crkvi je, osim pokojnikovih djela, izveden

Requiem, Mozarta, Chopinu dragoga kompozitora. Tužnu povorku poveo je Adam Czartoryski, sijedi predstavnik Poljske i Meyerbeer, predstavnik carstva umjetnosti koja je izgubila jednog od svojih najistaknutijih sinova. Uz velike je počasti odnesen na mjesto vječnog počinka, na groblje Pere Lachasie, veliki sin domovine koja tada nije ni postojala. Njegovo je srce, potajno, sestra Ludwika prenijela u Varšavu, gdje je uzidano u jedan stup crkve sv. Križa i sakrito spomen pločom. Tek kad je ustala nezavisna Poljska, mogla se uz staru ploču: *Ibi cor meum ubi patria* (Tamo je moje srce, gdje je moja domovina) postaviti nova ploča s natpisom: “*Ovdje počiva srce Fryderyka Chopina*“. (Iwaszkiewicz, 2010: 76, 77)

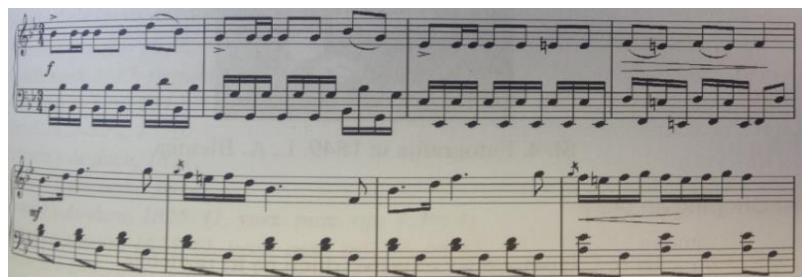
Slika 9. Fotografija Frederica Chopina iz 1848. godine²¹

²¹ Google. hr, https://www.google.hr/?gfe_rd=cr&ei=oBlQVO2LOYSvOoXYgJgL&gws_rd=ssl#q=chopin

3. GLAZBENA DJELA FREDERICA CHOPINA

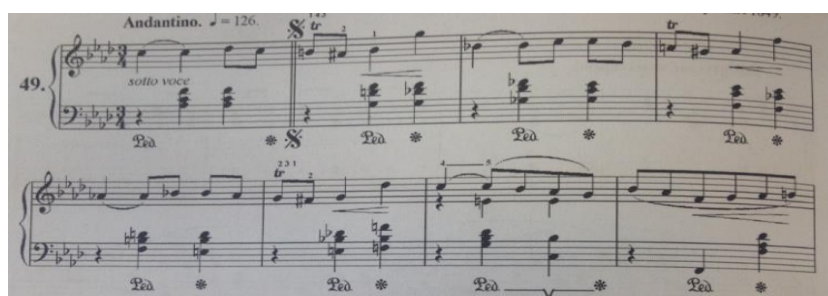
Poznato je da u Chopinovim djelima nalazimo uzvišenu ljepotu posve jedinstvene izražajnosti i harmonijske teksture koja je koliko originalna toliko i učena. Njegova smjelost, odnosno smjelost njegovih djela ima opravdanje, uvijek. Izobilje ne isključuje jasnoću, originalnost se ne pretvara u bizarnost, ukrasi ne stvaraju nered, a raskoš ornamentacije ne preopterećuje. Njegova najbolja djela obiluju kombinacijama koje donose epohalnu promjenu u tretmanu glazbenog stila. Skladbe su smione, briljantne, zavodljive, one skrivaju svoju dubinu ispod dražesnosti, vještinu ispod ljupkosti. Chopinu dugujemo proširenje harmonijskog sloga, bilo u položenim akordima, u rastavljenim akordima, dugujemo mu kromatska i enharmonijska krivudanja koja nam nude njegove stranice. Chopin je dao neprevodljivost i raznolikost nedostupnu ljudskom glasu, njegov je glasovir prestao slijediti pjevače. Prve skladbe odaju mladenački zanos. To se stišava u skladbama koje slijede, razrađenije su, dovršenije i složenije. U posljednjima se sasvim izgubio, odaju preosjetljivu senzibilnost, iscrpljuju vlastite mogućnosti. (Liszt, 2011: 49)

Chopinov opus obuhvaća pedeset i sedam *mazurki*, dvadeset i sedam *etida*, dvadeset i šest *preludija*, devetnaest *nocturna*, devetnaest *solo pjesama*, sedamnaest *poloneza*, četrnaest *valcera*, četiri *scherza*, četiri *balade*, dvije glasovite klavirske sonate i dva klavirska koncerta. (Goulding, 2004: 350) Prva Chopinova skladba napisana je uz nadzor njegova učitelja klavira Woyciecha Zywnyja, koji ju je i zapisao. Bila je to *Poloneza u g- molu* iz 1817. godine, a nastala je pod utjecajem poljskih skladatelja Oginskog i Kurpinskog koji su pažnju posvetili umjetničkoj obradi toga poljskog plesa. U ovoj skladbi je bilo i utjecaja starije sestre Ludwike koja je bratu u to vrijeme također davala satove klavira. Posvećena je grofici Skarbek, Chopinovoj daljnjoj rođakinji na čijem su se imanju prvi put susreli Chopinovi roditelji i gdje se on rodio. Chopin je ovu skladbu napisao sa sedam godina. Ipak, postoji mišljenje da je njegova prva skladba ipak bila *Poloneza u B- duru*, u kojoj nema glazbeno-tehničkih formula i čija je melodija bliža dječjem svijetu.

Slika 10. Dio zapisa Poloneze u B- duru²²

Zadnja skladba bila je *Mazurka u f- molu*, op. 69, br. 4 koju je napisao nekoliko mjeseci prije smrti i kad je već bio bolestan da je nije mogao odsvirati. Zanimljivo je da *mazurka* završava oznakom *D. C. dal segno senza fine*, kao što je i sam Chopin želio izbjeći *fine*- kraj, smrt koja mu se približavala.

Slika 11. Dio zapisa Mazurka u f- molu, op. 69, br. 4²³

On je svojim djelima davao brojeve kako se u skladbe nastajale, a nakon njegove smrti, njegov prijatelj Julius Fontana objavio je niz djela koja nikada nisu bila objavljena, uz oznaku *op. posth.* Godine 1860. M. J. E. Brown kronološkim je redom popisao sva Chopinova djela, njih 168, a nakon njega su se javili još neki autori koji su dopunjavali popis. U Brownov popis nije ušla četvrta skupina skladbi koje nemaju nikakvu oznaku. Četiri skupine jesu:

- Chopinova mladalacka djela skladana većinom u Poljskoj između 1816. i 1830. godine. Pred kraj toga razdoblja sklada neka remek djela kao što su *nocturna*, *etide* i dva klavirska koncerta;
- 2. Djela kojima je Chopin zapisao opus;
- 3. Op. posth J. Fontane;

²² Zorić, *Tonovi: časopis muzičkih pedagoga*

²³ Zorić, *Tonovi: časopis muzičkih pedagoga*

- 4. Djela bez numeracije. Samo tridesetak koncerata trebalo je da bi Chopin bio uzdignut na razinu "besmrtnika" i proglašen za boljeg od Liszta i Thalberga, od francuske kritike.

Nijedan drugi glazbenik- koncertant nije došao u Panteon s manje javnih nastupa koji čak nisu ni bili isključivo solistički nastupi. Najčešće je svoja djela izvodio na pozornicama koje je dijelio s drugim skladateljima. U svojim osamnaest godina u Parizu, nastupio je samo četiri puta kao glavni izvođač. S velikih se pozornica povukao što je prije mogao i ograničio svoja pojavljivanja na publiku pariških salona. Pitanje koje se provlači prvom biografijom Chopina napisane od strane njegovog prijatelja Liszta jest: „Zašto je poljski skladatelj izabrao gotovo ekskluzivno klavir kao svoj temeljni nosilac izraza?“ George Sand također primjećuje da se Chopin doslovce bacao za klavir kad god je osjećao melankoliju. Intimnost i prisan odnos Chopina s njegovim instrumentom zaslužni su za nadimak "pjesnik klavira". Klavir je bio Chopinov najvjerniji i najpostojaniji suputnik. Pretvorio ga je u medij koji mu je bio potreban da izrazi svoje unutarnje patnje i razdiranja, a rezultat pokazuje da klavir ne zaostaje za orkestrom u sposobnosti pobuđivanja fantazije, drame i osjećaja. Tijekom vremena Chopin je stvorio karakterističan glazbeni jezik. Podrijetlo je toga jezika u estetici da se klasicizam stapa s idiomatskim senzibilitetom *par excellence*. Oslanja se na naglašeni narativni aspekt iz poljske epske poezije, a Chopin ga je upotpunio jedinstvenim instinktom na koji je utjecao Bellini. Kvaliteta izvedaba vlastite glazbe proizlazila je iz romantičnih karakteristika- subjektivnosti i intimiteta te iz mukotrpnoga skladateljskoga procesa u kojemu vrijeme nije imalo uloge. Kao skladatelj nije nikada priznao programnu glazbu i namjeru da predstavi konkretne neglazbene ideje, ali bila ona lirskog, epskog, folklornog ili građanskog podrijetla, gotova sva njegova glazba sadrži autobiografske elemente. Djetinjstvo, kontakt s nasljedstvom poljskog folklora i domoljubne epske poezije, njegovo iskustvo u aristokratskim salonima, patnje njegovih osobnih odnosa, položaj izgnanog domoljuba, sve to je utjecalo na Chopinovo iskustvo koje predstavlja ne samo podrijetlo njegovog izražaja već je formiralo njegov glazbeni jezik i odredilo glazbene forme koje je taj izražaj oblikovao. Što se njegovog sviranja tiče, inzistirao je na fleksibilnosti sviračkog aparata, istraživao je razne vrste udara, suvremenije držanje ruke s ispruženijim prstima. Kao učitelj klavira od svojih je učenika tražio da paze na oblikovanje

dinamike, nije tolerirao loše fraziranje te je bio nepokolebljiv u pitanjima ritma. Premda je davanje lekcija klavira bila često zanemarivana aktivnost koja je jamčila stalan prihod, ta pedagoška aktivnost nije bila ništa manje značajna te ju je Chopin shvaćao vrlo ozbiljno i predavao joj svu svoju energiju i entuzijazam. Što se tiče samog glazbala, Chopin se pridružio istraživanju poboljšanja konstrukcije koja je obuhvaćala proširivanje klavijature i povećanja filcanih čekića. Sam je koristio glasovir marke *Pleyel* nakon pariškog debija u *Sali Pleyel* te ostao u bliskoj vezi s kompanijom, izvodivši sve svoje javne koncerte u Parizu spomenutom salonu. Među nekolicinom dobrih prijatelja, najvjerniji i najpostojaniji suputnik Chopinu bio je klavir. Chopin ga je pretvorio u medij koji mu je bio potreban da neverbalno izrazi svoje patnje i razdiranja, a ishod potvrđuje da klavir ne zaostaje za orkestrom u sposobnosti buđenja fantazije, osjećaja i drame. (Zorić, 1986: 104- 106)

Slika 12. Chopinov pijanino proizvođača Pleyel²⁴

3.1. OPĆI KARAKTER CHOPINOVIH DJELA

Daleko od toga da bi žudio za orkestralnom glazbom, Chopin je bio skladatelj kojemu je dovoljno pretočiti svoju misao glasovinom bez posezanja za efektima ansambla ili dekoraterskom četkom. U vrijeme kada se samo velikim skladateljima smatraju oni koji su napisali barem pet- šest opera, jednako toliko oratorija i nekoliko simfonija, Chopin ruši predrasude. (Liszt, 2011: 51) Napisao je samo tri djela koje je nazvao sonatama, među njima daleko najpoznatija *Sonata br. 2 u b- molu*, koju je

²⁴ Povijest. net, <http://povijest.net/chopin/?pdf=318>

napisao u vrijeme kada je bio teško bolestan. Schumann je zapisao kako je taj stavak vjerojatno najhrabrija stranica ikada napisana na području glazbe u kojoj se smrt pojavljuje u okrutnoj stvarnosti svoje brutalne sile koja sve uništava i razara. Također, jedan biograf ju je nazvao njegovom “*nesporno najmaštovitijom skladbom*“. Premda Chopinova prirodna vrsta nije bila sonata nego minijatura, okušao se i u tome, sasvim uspješno. Orkestralna glazba uistinu nije bila Chopinovo područje te se njegov *Klavirski koncert br. 1 u e- molu* ne smatra remek- djelom, ali a je napisao sa samo dvadeset godina što ga u svakom slučaju čini osobitim. (Goulding, 2004: 351) Uspjelija orkestralna Chopinova djela su *Andante spinato i Velika poloneza*, ali se i ona češće izvode u verziji za solo klavir. *Trio za violinu, čelo i klavir, te Sonata i poloneza za čelo i klavir* ne uzdižu se iznad prosjeka kao ni njegovih dvadesetak ugodnih *solo pjesama*. Daljnji doprinos glazbi nalazi se u njegovim plesnim formama prije svega u *valcerima, mazurkama i polonezama* u kojima je mijenjao tempo sviranja. Npr. *valceri* su zbog svoje brzine izvođenja najizrazitiji primjer odstupanja od funkcije plesa. Kreativni procesi koji su Chopinovo formi dali život: melodija, ritam, harmonija, agogika te sam pijanizam. Bio je izvrstan melodičar i svaka je njegova nota bila dio teme ili figuracije. Njegove pasaže često nisu samo tehnički dijelovi već brzi pokret melodije poput šesnaestinki na kraju *Impromptusa u Fis- duru*. Razlog toj melodioznosti je taj što su Chopinove teme vokalnoga, a ne instrumentalnog karaktera. Obožavao je talijansku operu, najviše Bellinija tako da mnoge njegove melodije podsjećaju na Bellinijev *bel canto*. Melodije su mu stoga oblikovane prema glasu, lirske su te najčešće dijatonske. Nisu simfonijskog tipa već su sposobne za svojevrsan razvoj koji se oslanja na harmonijske promjene, modulacije, ritamske transformacije i na ornamentiku. On je tijekom vremena razvio karakterističan glazbeni jezik koji podrijetlo nalazi u estetici i teoriji 18. stoljeća i često se oslanja na naglašeni narativni aspekt iz poljske poezije. Lakoća i fluidnost improvizacijskog diskursa je bez sumnje ugrađena u njegov skladateljski stil koji je inspiriran *bel cantom* koji tvori osnovu za njegovu ornamentaciju i varijacije. Kroz njegove pasaže percipiraju se duboke i očaravajuće harmonije. (Zorić, 1986: 98)

3.2. POLONEZE

Poloneza je poljski narodni ples umjereno brza tempa u tročetvrtinskoj mjeri. Iz Poljske se u 17. stoljeću proširila Europom kao dvorski, odnosno salonski ples te se održala do najnovijeg doma. Ušla je u umjetničku glazbu kao nastavak suite te kao samostalna instrumentalna kompozicija, najčešće za klavir. S djelima Chopina dobila je svoj najviši umjetnički izraz. Koristila se i u klasičnim suvremenim baletima te operama²⁵. Velike vještine su potrebne za izvođenje *poloneza*, manje su popularne nego što zaslužuju, ali spadaju među najljepše Chopinove skladbe. Svojim energičnim ritmom unose drhtaj i život te odišu smirenom, promišljenom snagom. To su sabrani najplemenitiji tradicionalni osjećaji stare Poljske. Chopin je nadmašio sve dotadašnje i tadašnje skladatelje *poloneza*, kako brojem i raznovrsnošću skladbi ove vrste, tako i svojim dirljivim stilom i novim harmonijskim postupcima. Nadmašio je Webera koji je u svojim *polonezama* naglasio ritam, melodijom se poslužio kao pričom, a modulacijom obojio temu izobiljem koje ona ne samo dopušta nego i nalaže. Chopinove *Poloneza u A- duru i As- duru* najviše se približavaju Weberovim u *E- duru* prirodom svojega zanosa i općim dojmom. Chopin je temi prišao na drugačiji način, prikazao je sva svjetla kojima se mogla obasjati ta tema. Znao je učiniti da iz nje izađe sve što je u njoj blistavo, ali i tuga koja se u njoj može naći. (Liszt, 2011: 68- 74) U *polonezama* nema nimalo pariškoga izražaja. To je istinska poljska glazba. Najpoznatije Chopinove *poloneze* su *op. 40, br.1 u A-duru, Vojnička i op.53, u As- duru, Herojska*. (Goulding, 2004: 354)

Slika 13. Izvorni rukopisni zapis- Poloneza u As- duru, op 53²⁶

²⁵ Hrvatska enciklopedija, www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49268

²⁶ Zorić, *Tonovi: časopis muzičkih pedagoga*

Kao najsnažnije djelo možemo uvrstiti još i *Veliku polonezu u fis- molu* u koju je umetnuo *mazurku*- inovacija koja je mogla biti tek plesni korak, no on ju je pretvorio u neobično mračan način, nekakvo fantastično dozivanje uspomena. *Poloneza-fantazija* pripada posljednjem razdoblju Chopinova skladanja, obilježena je tjeskobom, ne čuje se više radost ni smjelost. Prevladala je elegična tuga te melankolija. (Liszt, 2011: 74)

3.3. MAZURKE

Mazurka je poljski narodni ples parova u tročetvrtinskome taktu koji je u 19. st. raširen kao društveni ples, ulazi i u umjetničku glazbu²⁷. Chopinove *mazurke* se znatno izrazom razlikuju od njegovih *poloneza*. U njegovim *mazurkama* sažeto je sjećanje na sva putovanja po voljenoj domovini. Sjećanje na seosku pjesmu i na seoske plesove na koje je Chopin nailazio tijekom svoga putovanja. Taj dio njegova stvaranja je najznačajniji, najbogatiji te najviše opisuje njegovu ljubav prema domovini. Stranci, također, osjećaju isto kroz njegove skladbe. Njemački muzikolog Leichtentritt, koji je temeljito proučavao Chopina, za njegove *mazurke* rekao je:

„Mazurka je karakterističniji poljski narodni ples nego poloneza. Nalazimo je u različitim vrstama. Kod Varšave je to ples na tri četvrtinke ili tri osminke s akcentom na trećoj. Kujawiak je seljački ples s kadšto tužnim napjevom i polaganim tempom, često se javlja mol, a njegova se starina zamjećuje po crkvenim intonacijama koje susrećemo u kujawiaku. Kujawiak često prelazi u brzi oberek. Sve te vrste nalazimo u Chopinovim mazurkama. Dok Chopin sa svojim valcerima gotovo stalno boravi u salonu, a poloneze imaju zapravo aristokratski značaj, dotle, naprotiv, u mazurkama vlada seoski značaj. U njima je umjetnički neobično ono što je Chopin uhom uhvatio na svojim izletima u selima (...). U svima je Chopin iskoristio pikantnu ritmiku slavenskih pučkih plesova i duhovito ju upotrijebio na sebi svojstven način. S obzirom na ritmiku i harmoniju, s obzirom na dubinu melodične invencioznosti mazurke pripadaju među najbogatija i najvrjednija Chopinova djela. (...).“ (Iwaszkiewicz, 2010: 34)

Nekolicina slušatelja Chopina, dok još svira po pariškim salonima, tvrdi da je svirajući *mazurke* narušio $\frac{3}{4}$ mjeru i svirao skoro kao $\frac{7}{8}$. Svejedno ih je Chopin

²⁷ Hrvatski leksikon, <http://www.hrleksikon.info/definicija/mazurka.htm>

uvrstio u svoj koncertni repertoar i uspio izraziti njihov duh. Uzdigao je *mazurku* do umjetničkog oblika, a da joj je pritom sačuvao šarm i osobnost. *Mazurke* je razvio do vrhunca, te će samo Karol Szymanowski nakon njega napisati *mazurke* koje u suvremenom stilu izvrsno prikazuju tu vrstu. (Zorić, 1986: 100) Liszt ne šteti riječi ni kada se radi o Chopinovim *mazurkama*. Navodi:

„Gotovo sve mazurke prožete su onom ljubavnom maglicom koja poput fluida lebdi oko njegovih preludija, nocturna i impromptua, u kojima se strasti pojavljuju jedna po jedan, nalik vilinskom svijetu i otkrivaju nečedne tajne vila, Titanije, anđela, Kraljice Mab i svih duhova zraka, vode i vatre.“ (Goulding, 2004: 355)

Liszt je slatkorječiv jer strasti nije lako opisati. Njegove *mazurke*, kao ni ostale skladbe nemaju ništa zajedničko s njemačkom glazbom koja je u to doba imala vrlo snažan utjecaj u Europi. Nadalje, Bernard Gavoty navodi:

„One zauzimaju počasno mjesto u Chopinovom sveukupnom opusu. Mazurke sažeto izražavaju osjećaje junaštva, uzvišenosti i odmazde koje pobuđuju sonate, scherzi, balade i poloneze. No, kao glazbena djela sama po sebi mazurke su vjerojatno Chopinove najprofinije, najosobnije i najčudesnije izvorne tvorevine.“ (Goulding, 2004: 355)

Bez obzira jesu li *mazurke* Chopinova “najizvornija” djela, svakako su mu svojstvene, više emocionalne nego intelektualne, s osjetnim promjenama raspoloženja od veselog do sjetnog. (Goulding, 2004: 355)

3.4. PRELUDIJ

Preludij je glazbeni instrumentalni stavak, prvotno uvod u koje veće djelo, a od 19. st. i samostalna skladba²⁸. Među najvrjednija Chopinova djela spadaju i *preludiji*. Chopin ih je većinom stvarao dok je bio na Majorci. Uglavnom su to sitni radovi, većinom kratke sličice koje su pune poezije i bogate invencije, fantastičnog kontrasta, naveliko poigravanje formama koje je svojstveno *preludijima*. Ovako ih opisuje jedan muzikolog:

„Ekstatičnost, idiličnost, neobične noćne vizije, mističnost, kapricioznost, ljupkost, patos, pejzažne slike, bijes, očaj, sumnja, strah, crkveno nabožno raspoloženje,

²⁸ Hrvatski leksikon, <http://www.hrleksikon.info/definicija/mazurka.htm>

nježne ljubavne pjesme, junaštvo- za sve to našao je Chopin krepak i jak izraz. Glasovirski stil odlikuje se najvišim odlikama majstorske vještine.“ (Iwaszkiewicz, 2010: 35)

Preludiji su gotovo svi kratki, ali zapravo nisu oblici koji čine uvod u neko drugo djelo, već su također samostalne skladbe. Liszt je rekao da odišu nesputanošću i uzvišenošću, odnosno značajkama koje čine jednog glazbenog genija. Schumann nadodaje kako ih mora ocijeniti iznimnima. Priznao je da je očekivao nešto posve drugačije, izvedeno u raskošnom stilu poput *etida*, ali u svakom djelu otkriva se dio njegove profinjenosti i smirenosti. Chopin je napisao 24 *preludija*, svaki ima po jednu temu i napisani su u drugom tonalitetu. Izvrsno je rukovao ritmom kojega je spretno koristio u svim raspoloženjima, a to je dobro prikazano u *Preludiju op.28, br. 24*. (Goulding, 2004: 356)

3.5. ETIDE

Etida (franc. *étude*: vježba) je instrumentalna skladba u kojoj je obrađen određeni tehnički problem. U romantizmu nastaju etide koncertantnog karaktera²⁹. Piše kako je Chopin prvi stvorio takvu vrstu glazbenog oblika, iz *etide*, to znači iz komadića određenog za vježbu prstiju i ruke. To je pravo umjetničko djelo što ga je stvorio i postavio tu vrstu visoko da ga ni najznamenitiji kompozitori 19. i 20. stoljeća nisu mogli sustići. U njima je sabrao svu snagu svoga genija te nas je protresao duboko i pred nama prolio more zvukova kao da vlada nad najvećim orkestrom. Jedna njegova etida- *Etida u c- molu*, napisana je pod dojmom o vijesti pada Varšave koja ga je zatekla u Stuttgartu. (Iwaszkiewicz, 2010: 28) Navedena *etida* je slika bolnih Chopinovih trzaja koje je potresno opisao u svome dnevniku. *Etide u a- molu i c- molu*, najveće su pjesme snage i užasa u glasovirskoj literaturi. Goulding upozorava da kada kažemo da je Chopin izmislio *etide*, mislimo na to da ih je transformirao, dao im novi život, odnosno unio je umjetnost u njih. *Etidom* se u pravilu naziva studija namijenjene učenicima klavira, ali Chopinove su *etide* priznata remek- djela. Za razliku od Cramerovih i Clementijevih kojima je *etida* bila slaba naznaka između čiste tehničke studije, Chopinova je *etida* bila umjetničkog tipa. (Zorić, 1986: 102)

²⁹ Hrvatski leksikon, <http://www.hrleksikon.info/definicija/mazurka.htm>

3.6. SCHERZA

Scherzo (tal.: šala), vrlo brz instrumentalni stavak u 3/4 ili 3/8 mjeri, vedra, često i šaljiva sadržaja³⁰. To je još jedan oblik koji je obuhvaćao cijeli niz emocija. Od strasti do bezbrižnih sanjarenja. Ono je uobičajeni treći nastavak sonate, simfonije ili kvarteta, ali Chopinov je *scherzo* samostalno dramatično djelo, jednako kao i Brahmsov (Goulding, 2004: 357) Njegov *scherzo* nema ništa zajedničkoga sa šalom kako glasi samo značenje riječi. Teme su mu dramatične, a oblik postavlja veće ciljeve od nekadašnje suite ili sonate. *Scherza* kakva je on pisao započela su s Beethovenom, a on im je uspio proširiti dimenziju i majstorski im modelirati formu. Chopin je imao čudnovat talent da prezentira neobičnu raskoš ideja koje su u početku nesređene, a na kraju se razriješe u perfektnoj ravnoteži. Tu se između ostalog misli i na *scherza*. U djelima nema konvencionalnosti najljepša se prilagođavanja plana izražavaju skladateljevim zamislima. Kod *Scherza u b- molu*, Chopin je razradio način pisanja, dao je pratnji živ melodijski obris i širio ga preko oktave, primjenjujući pri tome desni pedal glasovira. Tako se njegov slog proširio na šest i pol oktava (opseg njegova klavira). U *etidama* se vidi primjerena tehnika, muzikalnost u *nocturnu*, a sposobnost organizacije i prezentacije sadržaja u kompleksnijim formama kao što su *scherza*. (Zorić, 1986: 104)

3.7. NOCTURNA

Nocturno je glazbeno kraća instrumentalna (najčešće glasovirska), skladba sjetna sanjarskog raspoloženja³¹. Kao što im i samo ime govori, to je snena melodična noćna glazba. *Nocturna* obuhvaćaju tako lijepe melodije da ih neki stručnjaci smatraju najljepšim glazbenim djelima općenito. (Goulding, 2004: 359) Chopin je *nocturna* poput *preludija* i *etida* nije izmislio već ih je transformirao. Ideju *nocturna* pokrenuo je John Field, a rasplamsat će ih Chopin. U *nocturnima* je dostigao savršenstvo koje nitko nije nadišao. Utjecaj Fielda očit je u Chopinovom pristupu originalnom fieldovskom *nocturnu*, kroz kojeg je razvio svoj tipični slog, melodiju s pratnjom. (Zorić, 1986: 106)

³⁰ Hrvatski leksikon, <http://www.hrleksikon.info/definicija/mazurka.htm>

³¹ Hrvatski leksikon, <http://www.hrleksikon.info/definicija/mazurka.htm>

4. KRITIČKI OSVRT NA ŽIVOT I DJELA FREDERICA CHOPINA

Chopin je ušao u velikane europske umjetnosti, ne gubeći ni u najmanjoj mjeri dodir sa svojom domovinom. Naprotiv, on je bio s tom zemljom vezan nevidljivim, ali snažnim nitima. Sve što je činio, radio, ono što je stvorio bilo je plod te neraskidive veze. Njegovo duboko shvaćanje uloge i značenja umjetnika u životu naroda učinilo ga je bližim nama danas nego njegovim suvremenicima. Oni nisu mogli shvatiti njegovu umjetnost onako kako je trebalo, umjetnost koja se nije mogla smjestiti u bilo kakve okvire. Njegova snažna djela iziskivala su šire okvire, veće prostore nešto što su mu ih davali tadašnji uvjeti.

Frédéric François Chopin, poljski Fryderyk Franciszek Chopin rođen je 1. ožujka 1810. godine u Żelazowa Wola, selo pedesetak kilometara udaljeno od Varšave. S četrnaest godina se upisuje na Varšavski konzervatoriji. Godine 1829. putuje u Berlin, Beč i Prag. U to vrijeme u Varšavi slovi za najboljeg pijanista, a stvorio je i svoj specifični pijanistički stil, po riječima tadašnje kritike „mješavinu sanjarenja i nostalgije.“ Gdje god je nastupao doživio je uspjeh kao pijanist ali i kao skladatelj potpuno originalne klavirske glazbe. Ljubav prema Constanzi Gladowskoj nije bila dovoljno jaka da bi ga zadržala, pa 1830. uoči „*Varšavskog ustanka*“ zauvijek napušta Poljsku. Nakon godine dana putovanja otkrio je romantični Pariz u kojemu se zaustavio krajem 1831. godine. Dok je Poljska bila razdijeljena revolucijom, Pariz je, kao živahni europski glazbeni centar, ugostio mnoge poljske aristokrate-izbjeglice, među njima i Chopina.

Razdijeljen između skladanja i podučavanja Chopin se odrekao poziva putujućeg virtuoza jer takav život nije odgovarao njegovu temperamentu. Prijatelji su mu bile ondašnje velike ličnosti iz umjetničkog svijeta, poput Liszta, Delacroixa, Meyerbeera, Heinea, Balzaca i drugi. Nije volio putovati, samo je kratko boravio u Njemačkoj gdje je upoznao Schumanna i Mendelssohna te u Londonu, godinu dana prije smrti. Između 1873. i 1846. ljeta je provodio u Nohantu kod George Sandove, gdje je i napisao većinu svojih skladbi. Ono što je počelo kao skrbnička veza pretvorilo se u snažnu ljubav i tijekom sedam godina Chopin je ostao pod utjecajem George Sandove, živeći u Parizu, u njezinoj kući u Nohantu i jednu sezonu na

Majorki. Bolestan od sušice i oslabljen tijekom koncertne turneje po Engleskoj i Škotskoj, Chopin se vratio u Pariz gdje je umro 1849.

Chopin je postigao savršenost dubokim osjećajem odgovornosti i pravim shvaćanjem umjetnikova poziva. Mnogi narodi ponukani Chopinovim primjerom posegnuli su za blagom narodne glazbe, crpeći iz nje novu snagu u svoju umjetnost. Chopin se odupirao tadašnjim glazbenim idealima te ponekim kritikama od strane kolega, umjesto toga posegnuo je za čarima narodne glazbe iz domovine Poljske. Tada ga nisu posve jasno shvaćali što je bio, a pogotovo pojmiti što će jednog dana Fryderyk Chopin biti Poljskoj, a on je o tome govorio svojom glazbom.

Njegov život nije obilovao neobičnim doživljajima i otkrićima već su doživljaji i otkrića u njegovom životu bila njegova djela. Chopinovo stvaralaštvo ima sve odlike genijalnog stvaralaštva i tako ga prosuđuju muzikolozi i svi ozbiljni stručnjaci. Veličinu njegovog genija možemo prepoznati u granicama koje je sebi postavio čak i protiv prijateljskih i stručnih savjeta, a to je da sav svoj genij i stvaralaštvo utemelji isključivo na području glasovira. Chopin je svoja djela ograničio isključivo na taj instrument, za orkestar uopće nije skladao. Prava remek djela nalaze se u njegovoj zbirci *mazurka*. U njih je unio bogatstvo svoje duše i izrazio svoju vezu s poljskim pukom pa u njima nalazimo obilje glazbenih ideja. U njima je sadržano sjećanje na sva putovanja po Poljskoj.

Od svih velikana kojima nas je obdarilo 19. stoljeće, Chopin nam je možda najbliži. U njemu nalazimo jednostavnu i duboku čovječnost koja nas čini ravnima s njim. Kad bi trebalo izabrati jednog pijanista od čije bi umjetnosti uživo ili tonskim zapisom sadašnje i buduće generacije mogle najviše naučiti, bio bi to vjerojatno Chopin. Jer i nakon što bismo odstranili sloj hiperromantične ekstaze sa svih rječitih opisa očaranosti koje su nam ostavili oni koji su bili privilegirani svjedoci njegovog nastupa, ono što preostaje više je nego dovoljan pokazatelj da je Chopin posjedovao dar komunikacije s ljudskom dušom na način koji je toliko jedinstven i neponovljiv kao i sama priroda glazbe. (Zorić, 1986: 114)

ZAKLJUČAK

Književni leksikoni i priručnici romantizam obično predstavljaju kao stil, školu ili pokret koji kreće u 18. stoljeću u umjetnosti i književnosti, ali romantizam treba shvatiti kao znatno širi fenomen koji ne obuhvaća samo romantična strujanja u glazbi, teologiji, filozofiji, historiografiji, filologiji, pravnim, prirodnim i ekonomskim znanostima.

U Chopinovim djelima nalazimo ljepotu posve jedinstvene izražajnosti i harmonijske teksture koja je originalna i učena. Smjelost njegovih djela ima opravdanje. U njima se ne isključuje jasnoća, originalnost se ne pretvara u bizarnost, ukrasi su raskošni ali ne stvaraju nered. Njegove skladbe su smione, zavodljive, briljantne i skrivaju svoju dubinu ispod dražesnosti te vještinu ispod ljupkosti. On ne žudi za orkestralnom glazbom, on je skladatelj koji je bio u stanju pretočiti svoju misao glasovirom bez posezanja za efektima ansambla. U vrijeme kada se velikim skladateljima smatraju oni koji su napisali barem pet ili šest opera, oratorija ili simfonija, Chopin ruši predrasude.

Njegove osobne veze i pisma odaju dojam tko je bio Frederic kao osoba. Veza s George Sand i provođenje vremena s njom i njezinom djecom u Nohantu, obilježilo ga je kao čovjeka i kao skladatelja. U tom periodu života najviše sklada. Ubrzo nakon prekida sa Sandovom tijelo mu slabi te 1849. godine umire u Parizu od tuberkuloze. Uz velike je počasti odnesen na mjesto vječnog počinka, na groblje Pere Lachasie, veliki sin domovine koja tada nije ni postojala. Njegovo je srce, potajno, sestra Ludwika prenijela u Varšavu, gdje je uzidano u jedan stup crkve sv. Križa i sakrilo spomen pločom. Tek kad je ustala nezavisna Poljska, mogla se uz staru ploču: *Ibi cor meum ubi patria* (Tamo je moje srce, gdje je moja domovina) postaviti nova ploča s natpisom: "Ovdje počiva srce Fryderyka Chopina".

LITERATURA

Knjige

1. Agićić, Damir (2004). *Podijeljena Poljska: 1772.- 1918.* Zagreb: Ibis- grafika d.o.o.
2. Bobinac, Marijan (2012). *Uvod u romantizam.* Zagreb: Leykam International
3. De Pourtales, Guy (2005). *Chopin.* Rijeka: Izdavački centar Rijeka (etc).
4. Goulding, G. Phil (2004). *Klasična glazba- 50 najvećih skladatelja i njihovih 1000 najpoznatijih djela,* Zagreb: V.B.Z.
5. Iwaszkiewicz, Jaroslaw (2010). *Chopin.* Zagreb: Alfa
6. Liszt, Franz (2011). *Chopin.* Zagreb: Mala zvona
7. Zorić, Blaženka (1986). *Tonovi: časopis muzičkih pedagoga.* Zagreb: Udruženje muzičkih pedagoga.

Internetske stranice

8. Hrvatska enciklopedija (2011.), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id (stranica posjećena: 10. listopada 2015, 28. studenog 2015)
9. Hrvatski leksikon (), www.australis.blogger.index.hr/post/europa-u...19-stoljeca (stranica posjećena 23. prosinca 2015)
10. Index. hr (2002.), Nezavisni hrvatski news i lifestyle portal, www.australis.blogger.index.hr/ (stranica posjećena 26. studenog 2015)
11. Povijest. net (2013.), Hrvatski povijesni portal, <http://povijest.net/v5/kolumne/zb-florens-piano/2007/chopin/> (stranica posjećena: 10. listopada 2015)
12. Wikipedia (2003.), Slobodna enciklopedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/> (stranica posjećena 10. listopada 2015)

Kratka biografska bilješka

Osobni podaci:

Ime i prezime: Matilda Verkić

Datum i mjesto rođenja: 2. veljače 1992., Konjic, Bosna i Hercegovina

Adresa:

E-mail:

Mobitel:

Obrazovanje:

2006.-2010. Hotelijersko turistička škola, Zagreb

2010.-2015. Učiteljski fakultet - odsjek u Petrinji

Jezici:

Engleski jezik: aktivno poznavanje pisma i govora

Njemački jezik: pasivno poznavanje pisma i govora

Talijanski jezik: pasivno poznavanje pisma i govora

Znanja i vještine rada na računalu:

Dobro poznavanje Microsoft Word-a

Dobro poznavanje Microsoft Power Point-a

Poznavanje HTML-a

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Matilda Verkić izjavljujem da sam ovaj rad izradila samostalno uz potrebne konzultacije, savjete i uporabu navedene literature.

Potpis
